

A találas joga

Német és magyar összehasonlító jogi elemzés

TDK dolgozat

Jelige:

nonestvita

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés

II. Intézménytörténet

III. A találás nemei

- a találásról általánosságban
- a találó és az elvesztő közötti kötelmi viszonyról
- a találás nemei

a. Az egyszerű találás általános esete

- a dolog elveszett jellegéről
- a találó személyéről
- régi magánjogunkban
- a találó kötelezettségei
- a találó jogai
- a találás során eljáró hatóság
- tulajdonszerzés a talált dologon

b. Az egyszerű találás különös esetei

- állatok
- találás alacsony értékre
- romlandó és aránytalan nehézséggel eltartható dolgok
- találótársak
- a találás helye

c. A fictiv őrizet esetei

- általában
- elfelejtett dolgok
- a magyar jogban
- a német dogmatikában
- az osztrák jogban
- magánlakásban talált dolgok

d. Kincslelet

- a római jogban
- a régi magyar magánjogban. A kincslelet.
- a kincsről
- a kincstalálóról
- a kincs tulajdonjogáról
- a leldíjról
- elhatárolás

IV. De lege ferenda

V. Összegzés

I. Bevezető

Valószínűleg mindannyiunkkal előfordult már, hogy elvesztettünk valamit, amelyet, ha szerencsénk volt, visszajuttattak hozzánk, ha nem, akkor pedig a dolgot soha többé nem láttuk. Természetesen mindenki szeretné visszakapni azt, amit elvesztett, akkor is, ha a dolog eltűnése végső soron saját mulasztása miatt következett be.

A jogalkotó egyik országban sem feledkezett meg erről az élethelyzetről és jogi keretek közt szabályozta ezeket a viszonyokat. Jelen dolgozatban ezen szabályoknak a feltérképezésére vállalkozok, az azokban rejlő eltéréseket kiemelem. Egyes jogrendszerek ugyanis eltérően védik az elvesztőt, eltérően a találót. A találónak is érdeke az, hogy ellentételezést kapjon azért cserébe, hogy a dolgot megtalálta és törekedett a visszajuttatására.

Minden ország jogi irodalma, sőt az egyes jogtudósok is eltérő véleményen vannak egyes szabályozási kérdésekkel kapcsolatban. Én ezek közül a számomra leglogikusabbnak tűnővel azonosulok. Bizonyos kérdéseket a dolgozatomban vitatok, eltérő rendszerrel mutatom be.

Megvizsgálom a rendelkezésre álló magyar legfelső bírói döntéseket, válogatok a német Legfelső Bíróság döntéseiből, hogy a törvény szövegét ezzel egészítsem ki, továbbá, ha egyes országok azonos jogi kérdésekben eltérő jogi érveket vonultatnak fel, ezt bemutatom.

Az egyes nemzeti törvényi rendelkezések rendszerén túlmenően szeretnék megtalálni olyan vezérfonalakat, kapaszkodókat, amelyek alapján rendszerbe tudom foglalni az intézményt, ennek érdekében bizonyos tekintetben nem kizárólag a német, hanem az osztrák és a svájci vonatkozásait is kiemelem a területnek.

Doldozatomban nemcsak az egyes nemzeti szabályozásokat veszem figyelembe, hanem jogtörténeti szempontból is megvizsgálom a jogintézményt, ezzel bővítve a vizsgálandó anyagot. Kiemelem továbbá azt is, ha a szabályozás a társadalmi berendezkedéshez idomul.

Munkámat az átláthatóság és az ésszerűség miatt a Pokol Béla által kimunkált jog rétegei vázának rendelem alá. Pokol úgy gondolja, hogy a jognak több rétege van, amelyek egymásra hatással vannak, és az egyes országokban egyik-másik jogréteg jelentősebb. A jog szövegrétege az, amelyet a legfőbb jogalkotó szerv mint a szuvereniás letéteményese megállapít. Ezt a jogtudósok értelmezik, annak fogalmait meghatározzák; valamint a jog szövegrétege is a jogtudósok ellentmondásmentes logikai rendszeréből merít, azért hogy a törvény ne szenvedjen logikai hibában – ez a jog dogmatikai rétege. A jog szövegrétegét az

egyres bíróságok, de végső fokon a legfelső bírói fórum értelmezése bontja ki, kimunkálva a saját álláspontját a dolgokról, amelyet figyelembe vesz a dogmatika valamint soft law jelleggel az alacsonyabb bírói fórumok is. Ez a jog legfelső bírói rétege. Végezetül pedig a jog alapjogi rétege mindaz, amely ezen három rendszert hozzásimítja az alapjogi dogmatikához, amely ápolása az alkotmánybíróságok kezében van.¹

Mivel a jog szövegrétegének a dolgozatom vázát nem rendelhetem alá lévén számos jogszabálysöveggel dolgozom, a jog dogmatikai rétegéből indulok ki, amit nekem kell továbbfejlesztenem olyanná, hogy az egyes kategóriákba ellentmondásmentesen beilleszthető legyen minden vizsgált szabály – vagy az akár esetleg bővíthető legyen újabb szabályokkal. A jogalkotó mondja meg végső soron ugyanis, mi a kikényszerítendő jog. Ezen kategóriákon belül fogom vizsgálni dolgozatomban az egyes törvények vonatkozó szabályozását és a hozzá kapcsolódó bírói érvelést.

Álláspontom szerint a jogi norma önkéntes követése még magában nem jog. A jog az, ha az adott normát az államgépezet ki is tudja kényszeríteni, abban ő tevékenyen megjelenik. Sajnos jelen dolgozat esetén lehetetlen megvizsgálni mekkora arányban valósul meg a jogi norma tényleges követettsége.

Az magyar jog tételes szabályozásán kívül dolgozatomat az interdiszciplinaritásra alapítom: segítségül hívom az összehasonlító jogtudományt, a jogelméletet, a jogtörténetet.

Mindezt egybevéve a dolgozatom végén levonom a következtetést arra vonatkozóan, a találás jogintézményének szabályozása, jogirodalma mennyire követi a német nyelvű országok jogrendszerének eredményeit, mennyiben tér el azoktól vagy éppen mennyire van lemaradva.

¹ POKOL, 2011. 113.

II. Intézménytörténet

A magyar jogban. A találás jogintézménye a feudális magyar állam tulajdoni viszonyai között is jelentkezik. Tárkány Szűcs felhívja a figyelmet a találáson belül az állatokra speciálisan kialakult szabályokra. A feudális viszonyok között a jószág volt a legértékesebb ingóság, ezért annak a tulajdonoshoz való visszajuttatása különösen fontos volt.² A szokásjog az ország egyes területein eltérően jelentkezik, nem beszélhetünk az egész ország területén azonos eljárásról.

A 18. század közepéig több helyen élt a török jellegű intézmény, miszerint a találó a bitang (talált, elkóborolt) jószágot a jelentősebb igazgatási csomópontokon volt köteles leadni. A találó a jószágot nem kaphatta meg, azt a jószágszedők aklokban őrizték, és ha a tulajdonosa nem jelentkezett Mihály napig (szeptember 29-ig), az ispán és a földesúr megosztotta azt egymás között.

A 18. század közepétől a szabályozás annyiban modernizálódik, hogy a nagyobb igazgatási csomópontok járási méretű területre csökkennek, a megőrzés és majd a későbbi tulajdonszerzés a földesúr és a szolgabíró jogosultsága lesz. A földesurak ezen privilégiumát II. József elvonta, halála után viszont újra gyakorolták.

Tárkány Szűcs az eljárás alábbi fázisait sorolja fel:

- a találás tényéről, körülményeiről jelentést tettek a bírónak, a földesúrnak (régebben az egyháznak)
- helyi vizsgálat indult az elvesztő személyének felderítésére, ha ez eredménytelen volt, a földesúr meghirdetést kezdeményezett a viceispánnál (alispánnál), a szolgabírónál
- az állatokat bitangakolba terelték, itt őrizték őket
- a találást korábban kikiáltották, később meghirdették. Ennek módjai például: pap által misén, országos és heti vásárokon, dobszóval, a Helytartótanács hivatalos lapjában, a rendőrkapitányságok közleményeiben, a Belügyminisztérium hivatalos lapjában stb.
- Azon személy, aki a tulajdonra igényt tartott és a dologért jelentkezett, jogosultságát igazolni volt köteles. Ezt megtehetette például tanúkkal, tulajdoni jeggyel, okirattal stb.
- A jószágot a meghirdetési határidő eredménytelen letelte után értékesítették, erre ennél korábban a jószág megbetegedése vagy drága takarmányozása (nehéz eltarthatósága) miatt kerülhetett sor.

2 TÁRKÁNY SZÜCS, 2003. 611.

- Általában az árverés megtörténtét is közzétették a vevő nevével, címével együtt. Ilyenkor a volt tulajdonos jelentkezhett a pénz átvételére. (Hasonló szerepet tölt be a hatályos német jogban az általam gazdagodás megtérítésének nevezett intézmény.)
- A befolyt pénzt a vármegye, a város közcélra fordította, a földesúr pedig külön kezelte.

A szocialista jogban. Az 1959. évi IV. törvény eredeti szövege nagyon tömören, négy szakaszban foglalja össze a jogintézményt. A törvény megfogalmazása a hatályon kívül helyezéséig lényegesen nem változott, inkább csak hozzáigazították a szabályokat az eltérő társadalmi berendezkedéshez.

A találó tulajdonszerzését nagymértékben bekorlátozták. Az egyszerű találás esetében a mostaniak mellett feltétel volt az, hogy a talált dolog a személyi tulajdon szokásos tárgyai körébe tartozzon.³ (92. § (1) bek. *Az állampolgároknak személyes szükségleteik kielégítését közvetlenül szolgáló vagy előmozdító javai - családi házak, berendezési és használati tárgyak stb. - személyi tulajdonban vannak.*)

Nyitva álló helyen történt találásnál a hatályos szabállyal egyezően nem szerezhethet tulajdonjogot a megfelelő személy. A törvény fogalmazását viszont pontatlannak találom: a területi hatály a hivatali, vállalti vagy más épület, helyiség.⁴ A dolog őrzésénél viszont már csak a hivatal vagy a vállalat kerül megemlítésre. Ez akkor nem lenne baj, ha más *hasonló* helyiségről rendelkezne a törvény, így viszont a jogalkotói mulasztásról beszélhetünk.

A törvény a kincs szót nem használja, de egyértelműen ennek a fogalomnak a tényállási elemeit szerepelteti, a találástól egyáltalán nem különíti el.⁵

A német jogban. Az 1794-es porosz Allgemeines Landrecht (ALR) ugyan nem is igazán tekinthető össznémet jognak, és még csak azt sem mondható el, hogy kizárólag magánjogi kódex lenne, azonban kitérek rá jelentőségénél fogva. Az ALR a francia forradalom után 5 évvel lépett hatályba, a II. Frigyes Vilmos által uralt Poroszországban. A törvényben már megjelennek a francia forradalom által deklarált politikai jellegű jogok morzsái, ugyanakkor a jobbágysági, a polgári és a nemesi rétegek eltérő jogai élesen elkülöníthetők egymástól. Az Allgemeines Landrecht felépítése a római jogon alapul és létrejött a természetjog eredménye. Az elvont maximák és vezérfonalak ellenére Svarezék természetesen nem tekinthettek el a társadalmi körülményektől, hiszen a normaszövegnek a hatálybalépés után követett normává

³ 1959. évi IV. törvény 129. § (1) bek.

⁴ 1959. évi IV. törvény 129. § (2) bek.

⁵ 1959. évi IV. törvény 132. §

kellett válnia. A normaszöveg ezért ezekhez a 18. század végi, jelen korunktól eltérő társadalmi körülményekhez igazodik⁶

A találás az ALR első részében szerepel a kilencedik cím alatt, amely „a tulajdonjog elnyeréséről általában és az eredeti tulajdonszerzési módok” elnevezést kapta. A törvény első mondata a kötelmi oldalról közelíti meg az intézményt, és a „visszaadásra kötelezés” nyer kiemelést („Wer eine verlorne Sache findet, ist dieselbe dem Eigenthümer zurückzugeben schuldig.”),⁷ szemben a hatályos magyar „megszerzi annak tulajdonjogát, ha” megfogalmazással (Ptk. 5:54. § (1) bek.).

A törvény szövegezése rendkívül kazuisztikus. Pontosan meg akarja határozni az összes lehetséges esetre alkalmazandó szabályt. Még a dolog találó általi elvesztése szankcióját is tárgyalja.⁸ Ugyancsak részletes a törvény dolog értéke vonatkozásában: meghatározott tallérértékekhez („Thaler”) eltérő jogkövetkezményeket és határidőket fűz.⁹

Az ALR a találás szempontjából illetékes hatóságnak a bírót teszi meg.¹⁰ Ennek nyilván az az oka, hogy a közigazgatási szervezetrendszer az abszolút monarchiák, és így a kódex születése idején, kezdett kiépülni. Az etájt létrejövő rendőrségnek a forradalmi hangulatban pedig nyilván nem a talált dolgok átvétele volt az első dolga...

A BGB találásra vonatkozó szakaszai alapvetően nem változtak, a márkára, illetve birodalmi márkára vonatkozó rendelkezéseket átirták euróra, továbbá a „birodalmi” szó helyére a „szövetségi került”, kivéve a 979. §-t.

A szovjet jogban. A szovjet polgári törvénykönyv a találást a gazdátlan javak után tárgyalja. Egy szakaszban szabályozza a törvény az egyszerű találást valamint az intézményben, közlekedési eszközön megvalósuló találást. Ezután kitér a talált tárgy őrzésére (rendőrség, helyi tanács). Külön szabályokat állapít meg az állatokra. Végül pedig a kincstalálást szabályozza a kódex.¹¹

A szovjet jogra való kitérés kulcsfontosságú, hiszen az '59-es Ptk. ezt a szabályozást veszi át, a 2013-as Ptk. pedig a szövegen lényegesen nem változtat, így ez a törvényszerkesztés él tovább.

6 WESEL, 2006. 414.

7 ALR Erster Theil, Neunter Titel 19. cikk s a.k.

8 ALR Erster Theil, Neunter Titel 70. cikk s a.k.

9 ALR Erster Theil, Neunter Titel 32. cikk s a.k.

10 ALR Erster Theil, Neunter Titel 20. cikk s a.k.

11 SzPtk 144. cikk s a.k.

III. A találás nemei

A találásról általánosságban. A találás az ingó dolog tulajdonjoga megszerzésének eredeti módja. Ez azt jelenti, hogy a korábbi tulajdonosjogtól függetlenül keletkezik az új tulajdonjog; a dolgon fennálló korábbi jogok és követelések az új tulajdonos jogával megszűnnek.

A találás csak bizonyos feltételek mellett vezet a tulajdonjog megszerzésére, ezért feltételes tulajdonszerzési mód. Ennek az az oka, hogy a jogintézmény célja nem a találó tulajdonszerzése elsősorban, hanem az elvesztőnek történő visszajuttatás, visszaadás.¹² Azt is mondhatjuk, hogy a találó, aki közbenjár a dolog visszajuttatása érdekében, tulajdonképpen a tulajdonra vonatkozó – Alaptörvényből eredő¹³ – társadalmi felelősség egyik vetületét is megvalósítja.

A találás magatartáseredmény (reálaktus / Realakt)^{14,15}, azaz a magatartás tanúsítójának akarata nem egy joghatás, csupán egy ténybeli eredmény elérésére irányul, azonban joghatás is fűződhet hozzá.¹⁶

Egy dolog tulajdonához való jog, mint dologi igény, nem évül el. Előállhat azonban olyan helyzet, hogy a tulajdonos sosem látja viszont a dolgát, de facto nem tudja gyakorolni jogait, de a dolgot más sem tudja megszerezni. A jogalkotó ezért szabályozza a találás intézményét. Így a nem gyakorolt tulajdonjog nem lebeg, hanem a dolgot valaki sajátjaként hasznosítani tudja. Abban az esetben, ha a találó tulajdonszerzésének akadály van, csak elbirtoklással vagy a gazdátlan javak elsajátítása tulajdonszerzési módokon szerezhetne tulajdont.¹⁷

A találó és a tulajdonos közötti kötelmi viszonyról. E két személy között a találás pillanatától a tulajdonszerzés időpontjáig *egy törvényi kötelmi viszony* áll fenn Vieweg szerint.¹⁸ A könyv a megbízás nélküli ügyvitel (BGB 677. §) szabályait rendeli alkalmazni a jogviszonyra. A magyar Legfelsőbb Bíróság a skót juhászkutya-ügyben¹⁹ viszont kimondta, hogy a találó eljárására nem a megbízás nélküli ügyvitel, hanem a felelős őrzés szabályait kell alkalmazni. Az új polgári törvénykönyvünkben azonban a felelős őrzés intézménye kikerült. A

¹² STAUDINGER, 2011. 708.

¹³ Alaptörvény XIII. cikk (1) bek.

¹⁴ KOZIOL/WELSER, 2006. 314.

¹⁵ BÍRÓ – LENKOVICS, 2010. 204.o.

¹⁶ U.o.

¹⁷ MENYHÁRD, 2013. 403.

¹⁸ VIEWEG/ WERNER, 2007. 190.

¹⁹ BH1988.1

felelős őrzést a Ptk. 6:585. § (4) bekezdése pótolja,²⁰ amely a megbízás nélküli ügyvitel szabályai között került elhelyezésre és úgy rendelkezik, hogy a megbízás nélküli ügyvivő kötelezettségeire, a hozzá került idegen dolog (elkülönítése, őrzése, az azzal való elszámolás és a kiadása) vonatkozásában, a *bizalmi vagyonkezelés* szabályait kell megfelelően alkalmazni.

Ezen kötelmi viszony dogmatikailag az ún. külkalandozó (extravagáns) kötelmek kategóriájába illeszthető be. Az elnevezés Grosschmid Béni nevéhez kötődik. Szerinte ezen kötelmek azért kerülnek a kötelmi jog helyett a polgári jog más területére, mert kötődésük az adott területhez szorosabb.²¹ Esetünkben a dologi joghoz való tartozást a dolog tulajdonjogának rendezése, keletkezése adja, a kötelmi jelleg (találódíjra jogosultság, ráfordítás, őrzés) emellett kevésbé lényegesnek tekinthető a kódex szerkesztése vonatkozásában.

A kötelelem csak a találás egyszerű esete és a nyitva álló helyen talált dolgok esetében jöhet létre. Ennek oka, hogy kincstalálás esetén a törvény azzal a fikcióval él, hogy a dolgon nem áll fenn tulajdonjog. Szűkebb értelemben én ezért a találásnak csak az első kettőt tekintem, ezek azon esetkörök, amelyek során a találónak visszaadási kötelezettsége keletkezik. A találás célja pedig a kincstalálás esetén a kötelelem hiányában nem valósulhat meg.

A találás nemeiről. Mind az Erman-, mind a Staudinger-kommentár különbséget tesz a találás egyszerű változata, a Verkehrsfund (*nyitva álló helyen történt találás*) és a kincstalálás között, az utóbbi kettőt nem speciális esetnek tekintik az általános találáshoz képest, hanem különálló jogintézményeknek.²² Egy svájci kommentár úgy fogalmaz, hogy a kincstalálás a találás egy alfaja, azonban szabályozása teljesen elkülönül attól. („Der Schatzerwerb bildet nach ZGB eine Unterart des Fundes, ist aber völlig selbstständig geregelt.”)²³

Egy dolog tulajdoni és birtokviszonya a rábukkanás körülményei alapján eltérő jogi értékelést kaphat. Az általam összeállított csoportosítás a következő:

1. **Elvesztett dolgok:** szűkebb értelemben azok az ingó dolgok, melyek valaki tulajdonát képezik, de azokat senki sem birtokolja. A birtok véletlenül, az animus possendi feladása nélkül szűnik meg. Ez a kategória az egyszerű találáshoz kapcsolódik.
Elvesztett dolog tágabb értelemben mindaz, ami a tulajdonos akaratától függetlenül kerül ki a birtokából tekintet nélkül a birtok ezutáni helyzetére. Az elvesztett dolog

20 POMEISL, 2013. 550.

21 BÍRÓ, 2010. 83.

22 VIEWEG/ WERNER, 2007. 191.

23 TUOR / SCHNYDER / SCHMID, 1995. 753.

ezen tágabb értelmezése lehetővé teszi, hogy az elveszett dolgok (szűkebb ért.), az elfelejtett dolgok és az elrejtett dolgok a találás kategóriájába sorolhatóak legyenek.

2. **Elfelejtett dolgok:** azok az ingó dolgok, melyek valaki tulajdonában állnak és olyan helyre kerülnek, mely felett más valamilyen formában ellenőrzést gyakorol. (A jogalkotón múlik annak meghatározása, megítéli-e a birtoklás jogát (fictiv birtok) az ellenőrzést gyakorlónak vagy sem. Ha ez nem kerül megítélésre, egyszerű találásról beszélünk.)

Alfajai:

- a. Középületben talált dolog
- b. Magánlakásban talált dolog
- c. Üzlethelyiségben talált dolog
- d. Személyszállítási vállalat eszközén vagy a vállalat területén

3. **Elrejtett dolgok:** elásott, befalazott vagy egyébként elrejtett dolgokat, melyek helyéről a tulajdonos megfeledkezett. Ezen esetkört csak az Optk. szabályozza.

4. **Elhagyott (derelinkvált) dolgok:** Azok az ingó dolgok, melyek tulajdonjogáról a tulajdonos véglegesen lemondott. Erre a jogalkotó nem a találás, hanem a gazdátlan javak elsajátítása szabályait rendeli alkalmazni.

5. **Kincs:** olyan értékes dolog, mely régóta el van rejtve és tulajdonjoga feledésbe merült.

Az egyes nemzeti törvények, az általam felsorolt elhatárolásra tekintettel, nem mindig szabályozzák teljes körűen a kérdést. Az alábbi táblázat a törvények által szabályozott találási nemeket hivatott bemutatni:

		Ptk.	BGB	Optk.	ZGB
Elveszett dolgok		5:54. §	965. §		720. cikk
Elfelejtett dolgok	a. Magánlakásban	-	-	389. §	722. cikk 3.
	b. Üzlethelyiségben		(BGHZ 101, 186-193)		
	c. Szállítóeszközön		978. §		
	d. Középületben				
Kincs		5:64. §	984. §	394. §	723. cikk

(saját szerkesztés)

a. Az egyszerű találás

A dolog elveszett jellegéről. (verlorene Sachen) A találás tárgya elveszett dolog lehet, mely fogalmát a BGB nem adja meg. A Staudinger-kommentár szerint *elveszett az az ingó dolog, amelyik ugyan nem uratlan, de senki birtokában nincs*. Tehát azok a dolgok, melyek esetén az elvesztő személy véletlenül, akarata ellenére kerül ki a birtoklásból.

Elveszett dolognak kell tekinteni azon derelinkvált dolgokat is, melyek esetén a derelikció nem valósul meg (pl: cselekvőképtelenség miatt). A német judikatúra megállapította²⁴ olyan lopott dolog elveszett jellegét is, melynek a tolvaj a birtokáról lemondott és azt más sem vette még birtokba.

Megemlítendő, hogy a magyar büntetőjog a talált dolog (Btk. 378. § (1) bek. a)) fogalma alatt lényegében az elveszett dolgot érti, ugyanis talált dolog az a dolog, mely esetében a tulajdonos akaratán kívül került ki a dolog birtokából.²⁵

Nem tekinthető elveszettnek egy dolog az osztrák joggyakorlat alapján, ha a visszaszerzés lehetősége fennáll (vasútállomáson felejtett tárca esete).²⁶

Nem tekinti ilyennek az osztrák irodalom azon dolgokat sem, melyeket „bárki számára megközelíthető helyiségekben” (tkp. melyek az ügyfélforgalom számára nyitva állnak) vesztettek el. Itt ugyanis az idegen őrizetet biztosító személy nyilvántartásba veszi azokat. Mégis ilyennek kell tekinteni őket, akkor ha például apró méretük vagy jellegük miatt nehezen vehetőek észre. Ilyen lehet egy apró gyűrű a padló repedésében vagy egy csekk egy hivatali íróasztal alatt.²⁷

Az elfelejtett dolgokról. (vergessene Sachen) Az Otk. törvényi szinten különbséget tesz az elveszett és az elfelejtett dolog között. A törvény 388. § (2) bek. értelmében elfelejtett az az ingó dolog, amely a birtokos akarata hiányában egy idegen, más felügyelete alatt álló helyen hátrahagynak és ezáltal idegen őrizetbe (birtokba) kerül. A törvény például a találói díjak tekintetében is különbséget tesz közöttük. Az elfelejtett dolgok esetén tehát egy új birtok jön létre. Ilyen eset áll elő például, ha ismerősöknél hagy valaki egy tárgyat vagy a tolvajnál levő dolog is²⁸ (bár ezen második esetben a „*vergessen / elfelejtett*” terminus használata nem épp szerencsés).

24 AG Hamburg, 16.03.1993 – 9C 1812/92

25 SINKU, 2012. 632.

26 KOZIOL, BYDLINSKI, BOLLENBERGER, 2010, 378.

27 RUMMEL, 1990. 453.

28 SZ 9/13

Az elrejtett dolgokról. (verborgene Sachen) Elkülöníti ezen kívül az Optk. az elrejtett dolgokat. Ti. elásott, befalazott vagy egyébként elrejtett dolgokat, melyek helyéről a tulajdonos megfeledkezett.²⁹ Az elrejtett dolgok az elveszett dolgokkal egy tekintet alá esnek. Ide sorolandók például a munkások által javított láda titkos rekeszében talált tárgy, amely titkos rekesz létéről a tulajdonos nem tudott.³⁰

A találó személyéről. Találó a törvény alapján az, aki más tulajdonában álló dolgot (1) talál (észreveszi) és azt (2) birtokba veszi. Melyek közül az irodalom csak a birtokbavételt látja szükségesnek a találói minőség fennállásához.³¹ Az, aki csak észreveszi a dolgot, birtokba azonban nem veszi, nem lesz találó. Ugyanez az álláspont olvasható ki osztrák könyvekből. Az ezen magatartásokat megvalósító két személy általában megegyezik, azonban ha A az általa fellelt dolgot megmutatja B-nek és B birtokba veszi azt, akkor B lesz a találó^{32,33}, hiába találta meg a dolgot A hamarabb.

Találónak minősül az is, aki a dolgot nem tudja ugyan magához venni, de a találás tényét más módon biztosítja; ilyen mód lehet, ha a tolvaj által hátrahagyott gépjárműről értesíti a találó a rendőrséget.³⁴ Azt az esetet, ha a találó nem tudja magához venni a dolgot, az Optk. Külön szabályozza.³⁵ Így a találói díj fele jár ilyen esetben csak.

Ha a találó rendőr, lehetőleg tanúk jelenlétében átvizsgálja a dolgot, ezután pedig a jegyzőhöz mint a találás szempontjából hatáskörrel rendelkező hatósághoz továbbítja azt, amiről jelentést készít.³⁶

Nem lehet találó azonban az, aki a dolog átvételére egyébként jogosult (*Empfangsberechtigte*). Akkor sem, ha a jogosultságát nem ismeri fel.³⁷ Nem minősül találónak az sem, aki a dolgot megvizsgálás céljából veszi fel, majd azt leteszi.³⁸

A 2013. évi V. törvény szerint találótárs az, aki a dolog birtokbavételére törekedett, de azt más hamarabb birtokba vette.³⁹

29 U.o. 458.

30 DITTRICH / TADES, 1999. 551.

31 EBBING, 2004. 3379.

32 BGHZ 8, 130, 133

33 LG Frankfurt NJW 1956, 874

34 LG Aachen MDR 1990, 245

35 Optk. 396. §

36 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 20. § (1) bek.

37 STAUDINGER, 2011. 723.

38 EBBING, 2004. 3380.

39 Ptk. 5:54. § (2) bek.

Régi magánjogunkban. Egy 1903-as szakkönyv megemlíti a külföldi irodalomban jelen lévő találás intézményét, s a magyar szabályozás hiányára felhívja a figyelmet,⁴⁰ az intézmény vonatkozásában már létezik büntetőjogilag értékelt magatartás.⁴¹ Szladits szerint a dolgot a találó nem tarthatja meg, és hasonlóan a mai szabályozáshoz, azt 8 napon belül át kell adnia a hatóságnak vagy annak a személynek, aki azt elvesztette. Ha a tulajdonos egy évi határidőn belül nem jelentkezik, a hatóság a dolgot kiadja a találónak és az 32 év alatt szerzi meg a dolog tulajdonjogát.⁴² Mint láthatjuk Szladits csak alaki szabályokról beszél, anyagi speciális szabály hiányában pedig az elbirtoklás határidejét látja alkalmazandónak.

A találó kötelezettségei

A találó kötelezettsége véleményem szerint a dolog visszajuttatása, az egyes jogalkotók több, eltérő kötelezettséget szabnak meg a találónak, de azok végső soron a visszajuttatásra utalnak vissza. Pont azért, mert a jogintézmény legfőbb célja a dolog visszajuttatása az elvesztőhöz, amely a találó a dologgal kapcsolatos minden cselekményére ki kell hogy hasson.

Értesítési kötelezettség. Anzeigepflicht. A magyar jogban ez a kötelezettség nem jelenik meg, ugyanis a találó mindenképpen köteles a talált dolgot valakinek *átadni*, csupán értesítésre és a megtartásra nem jogosult. A generálklauzula jellegű visszajuttatási kötelezettségből („köteles megtenni mindent annak érdekében, hogy a tulajdonos a dolgot visszaszerezze”)⁴³ azonban következik az, hogy a találó a találás tényéről és körülményeiről köteles tájékoztatni a hatóságokat stb.

A német törvény szerint a találó késedelem nélkül köteles az átvételre jogosultat értesíteni.⁴⁴ Ha több ilyen személyt ismer a találó, elég egyet értesíteni.⁴⁵ Ha nem ismeri őket vagy a tartózkodási helyük nem ismert, az illetékes hatóságot köteles értesíteni a találás tényéről és azon körülményekről, amelyek a dolog visszajuttatását a tulajdonoshoz elősegítik. Ha később új körülményről szerez tudomást, az értesítési kötelezettsége ekkor is fennáll.⁴⁶

40 LÁNYI, 1903. 374.

41 1878:V. tc. 365. §

42 SZLADITS, 1933. 228.

43 Ptk. 5:54. § (1) bek.

44 BGB 965. § (1) bek.

45 STAUDINGER, 2011. 724.

46 U.o. 725.

A találó nem köteles „*égen-földön keresni*” a tulajdonost;⁴⁷ a Staudinger-kommentár is azon a véleményen van, hogy a találót nem terheli különleges felkutatási kötelezettség. Egy esetben nem áll fenn az értesítési kötelezettség: a 10 eurót meg nem haladó értékű dolog találása esetén (Bagatellfund).⁴⁸ Az osztrák jogirodalom ide sorolja például a dokumentumokat, kulcsokat is, tehát azok 10 euró értékhatár alatt is be kell mutatni és le kell adni.⁴⁹

Az átadási kötelezettség. Ablieferungspflicht. A Staudinger-kommentár az illetékes hatóságnak történő átadás céljának azt tartja, hogy a találó ezáltal majdnem minden jövőbeli kötelezettsége alól mentesül, jogai azonban megmaradnak.⁵⁰

Mind az Mtj, mind a régi és az új Ptk. 8 napot biztosít arra, hogy a találó a dolgot az elvesztőnek, a tulajdonosnak, az átvételre jogosult más személynek vagy a jegyzőnek átadja. A 8 napos határidőt egyébként a büntetőjog is követi párhuzamosan a polgári jogi szabályozással, és akkor fenyeget büntetéssel, ha ez a határidő letelt.

A dolgot az átvételre jogosultak valamelyikének *vagy* a jegyzőnek adja át a találó, a nyelvtani értelmezés alapján vagylagosságról beszélhetnénk, de a rendszertani értelmezés miatt ez sorrendnek tekintendő. Így, ha a tulajdonos ismeretlen, akkor kell a jegyzőnek átadni a dolgot.⁵¹

A BGB szabályai alapján első helyen az értesítés áll fenn és csak azután, bizonyos esetekben az átadás kötelezettsége. A találó jogosult a hatóságnak a dolgot átadni, de kötelezettsége csak akkor lesz erre vonatkozóan, ha azt a találás helye szerinti önkormányzatra vonatkozó rendelet *általánosságban* előírja, vagy egyedi esetben a hatóság által kiadott közigazgatási határozat rendeli el. Ilyenkor az átadás a közigazgatási végrehajtási eljárás (*Verwaltungsvollstreckungsverfahren*) keretében kikényszeríthető. De ugyanez fordítva is igaz: az illetékes hatóság nem tagadhatja meg jogellenesen a dolog átvételét. Ha ezt megtenné, a találó előtt nyitva áll a közigazgatási bírói út ennek kikényszerítésére.⁵²

Az átadással a megőrzési kötelezettség elenyészik, a kiadási kötelezettség átalakul találói beleegyezést igénylő hatóság általi kiadássá (ld. ehhez: BGB 975. §), az értesítési kötelezettség pedig továbbra is fennállhat.⁵³ Ez nyilván akkor áll elő, ha később jut

47 LENKOVICS, 2006. 128.

48 BGB 965. § (2) bek. 2.

49 KOZIOL/WELSER, 2006. 315.

50 STAUDINGER, 2011. 729.

51 A Polgári Törvénykönyv magyarázata (Szerk: Gellért György). KJK-KERSZÖV. Budapest. 2001. 453.

52 STAUDINGER, 2011. 730.

53 U.o.

tudomására olyan körülmény, ami átvételre jogosult személy felderítése szempontjából lényeges lehet.

A dolog kiadása. Mielőtt a dolgot egy átvételre jogosult személynek kiszolgáltatja a találó, meg kell győződnie arról, hogy aki a dologért jelentkezett, valóban jogosult az átvételre. Ha ezt a kötelezettséget megsérti, ezért az átvételre valóban jogosult személlyel szemben felel. Abban az esetben, ha a dolog megőrzéséről a hatóság gondoskodik, a dolgot csak a találó hozzájárulásával adhatja ki. Ilyenkor az átvételre jelentkező személy jogosultságának meg nem állapítása már nem róható fel a találónak.⁵⁴

A magyar jogban, ha a találó ismer átvételre jogosult személyt, ki kell adnia neki a dolgot. Ha valaki a jegyzőnél jelentkezik a dologért, a jegyző késedelem nélkül kiadja neki a dolgot.⁵⁵

Megőrzési kötelezettség. Verwahrungspflicht. Az átvételre jogosult személy és a hatóság között létrejött megőrzési viszony *közjogi* jellegű.⁵⁶ A BGB először az értesítési majd a megőrzési és végül az átadási kötelezettséget szabályozza. Tehát, aki egy más tulajdonában álló elveszett dolgot talál, *haladéktalanul* értesíti a törvényben meghatározottakat. Közben rá a megőrzési kötelezettség vonatkozik. Majd a dolgot a hatóságnak átadja vagy átadhatja. Míg az átadás nem történik meg, a megőrzési kötelezettség továbbra is vonatkozik rá. A törvény tehát a követendő magatartások sorrendjében szabályozza ezen kötelezettségeket.

A megőrzési kötelezettség kezdő időpontja a dolog birtokbavétele, ezután a dolog birtoklásával nem lehet felhagyni, sem korábbi helyére visszatenni (tkp. ezzel nem szüntetheti meg a kötelmet a találó). A megvizsgálás céljából történő felvétel nem minősül birtokbavételnek, ha azonban a birtokbavétel után derül ki, hogy a dolog értéktelen, a találó megszabadulhat tőle. Megszabadulhat a megőrzés kötelezettségétől a találó, ha az illetékes hatóságnak a dolgot átadja és megszabadul akkor, ha át vagy ki kell adnia azt.⁵⁷

A Ptk. nem szabályozza a találó ezen kötelezettségét, azonban, ha elfogadjuk azt, hogy a találásra a megbízás nélküli ügyvitelre vonatkozó egyes szabályokat⁵⁸ kell megfelelően alkalmazni, akkor az ott hivatkozott bizalmi vagyonkezelés szabályai⁵⁹ szerint a találó „*a jogviszony bizalmi jellegéből fakadó fokozott követelményeknek megfelelően*, [az átvételre jogosult] *érdekeinek elsődleges figyelembevételével mellett köteles eljárni*. A [találó] a

⁵⁴ U.o.

⁵⁵ Ptk. 5:56. § (1) bek.

⁵⁶ ERMAN, 2004. 3381.

⁵⁷ ERMAN, 2004. 3381.

⁵⁸ Ptk. 6:580. § (4) bek.

⁵⁹ Ptk. 6:310-328 §§

kereskedelmi ésszerűség követelményei szerint köteles [a talált dolgot] az előre láthatóan fenyegető kockázatokkal szemben megóvni”.

A találó jogai

A találó jogosult a kiadásai megtérítésére és találói díjra. Ha ismertté válik átvételre jogosult személy, a találó a dolog visszaadását ezek megtérítéséig jogszerűen megtagadhatja (ius retentionis). A találót e jog megilleti mind a BGB, mind a Ptk. szabályai alapján.

Ráfordítási költségekre jogosultság. A BGB szerint a találó a dolog fenntartása, megőrzése vagy egy átvételre jogosult felkutatása céljából tett azon ráfordításaiért, melyeket a körülmények között szükségesnek tarthatott, megtérítést követelhet az átvételre jogosulttól.

Jogosultság találói díjra. A Ptk. a találói díj iránti igény keletkezését két feltételhez köti: (1) a talált dolog nagyobb értékű legyen, (2) a tulajdonjogot a találó ne szerezzé meg. A találói díj méltányos összegű, így azt elsősorban a felek megállapodása határozza meg, ennek hiányában pedig a bíró.

A találói díjak törvényben meghatározott mértékét az alábbi táblázat tartalmazza:

A dolog összértéke		a találói díj mértéke
BGB	500 euróig	5%
	500 euró felett	3%
	állat találása esetén	3%
	pretium affectionis esete	méltányos összegű
Ptk.	„nagyobb értékű”	„méltányos összegű” (alapvetően a felek megállapodása)

(saját szerkesztés)

A német jogirodalom azon az állásponton van,⁶⁰ hogy a díjkitűzés és a találói díj együttes fennállása esetén azok összege a találó javára nem kumulálható, a díjkitűzés értéke a találói díjba betudandó.⁶¹ A BGB lehetőséget ad arra, hogy az olyan dolognak, amelynek értéke csak az átvételre jogosult személy számára van,⁶² a találói díj összege méltányos legyen (*nach*

⁶⁰ STAUDINGER, 2011. 737.

⁶¹ ERMAN, 2004. 3328.

⁶² Ugyanakkor a találónak az objektíve értéktelen dolog esetén lehetősége van, mint korábban említettem, hogy a felvétel után azt derelinkválja.

billigem Ermessen), azt a felek együttesen határozzák meg (*pretium affectionis* esete). A német magánjog tehát értékeli az előszereteti értéket, amely vonatkozásában a dolognak szubjektív alapon valaki a valóságos értékénél jóval jelentősebb értéket tulajdonít.⁶³ Nem jár ugyanakkor találói díj, ha a bemutatási kötelezettséget a találó megszegi, valamint ha a találás tényét kérdésre eltitkolja.

Menyhárd a találói díj méltányos összege meghatározása szempontjából a dolog forgalmi értékét látja irányadónak. Véleménye szerint a találói díjnak olyannak kell lennie, hogy a találó a visszajuttatás érdekében tevékenykedjen, de a díj a dolog értékének 10%-át ne haladja meg, mert azzal a jogintézmény értelmét vesztené.⁶⁴

A találói díj vonatkozásában a Legfelsőbb Bíróság két döntésében is kifejtette a véleményét. A nyertes lottószelvény-ügyben⁶⁵ a Bíróság figyelembe vette a lottószelvényben rejlő szerencse jelleget és ennek alapján állapította meg a találói díjat. A skót juhászkutya-ügyben a 8000 Ft értékű kutyát nem tartotta jelentős mértékűnek (1988-ban)!⁶⁶

A találói díj jogintézménye elhatárolandó a kincsleletnél szintén szabályozott hasonló, de mégis eltérő általánosan leldíjnak nevezett intézménytől. Az elhatárolást ez utóbbinál adom meg.

A Ptk. egyébként nem csak a találás egyszerű esetében, hanem a fictiv őrizet szabályozott esetei vonatkozásában is alkalmazza a találói díj intézményét.

A találó jogai a nála lévő dologon. A dolog tulajdonjogának megszerzése előtt is biztosítja a Ptk. a tulajdonjogból eredő egyes jogok gyakorlását. Ezen szabály vonatkozásában két érdek ütközik: a találó érdeke, aki enélkül csak a dolog őrzésére lenne jogosult és a dolog tulajdonosának érdeke. Ha ugyanis a tulajdonos a dologért jelentkezik természetesen állagsérelem nélkül, eredeti állapotában szeretné azt visszakapni.⁶⁷ A magyar polgári jog erre tekintettel megengedi az állagsérelem nélküli használatot, azzal hogy a használat másnak sem

63 MOLNÁR, 2012. 254.

64 MENYHÁRD, 2010. 212.

65 BH1965.12 [Nyertes lottószelvény-ügy]

A 12 éves Györgyöt elküldték, hogy adjon fel 9 darab lottószelvényt a postán, melyeket útközben elvesztett a felperes fiával való játék közben. A felperes visszajuttatta a szelvényeket, amelyek közül az egyik négyes találattal nyert, a nyeremény 71.125 Ft volt. A felperes találói díj megfizetését követelte. A Legfelsőbb Bíróság figyelembe vette a lottószelvényben rejlő szerencse jelleget és az eset összes körülményeit, melyekre tekintettel úgy ítélte meg, az elsőfokú bíróság 7000 Ft értékű találói díja túlzott volt, azt 2000 Ft-ra mérsékelte.

66 BH1988.1

67 MENYHÁRD, 2013. 403.

engedhető át. A dolog megterhelése, elidegenítése a rendelkezési jog hiányában és a törvény rendelkezésénél fogva kizárt.

A felelős őrzés szabályai szerint egyébként a találonak csak abban az esetben volt joga a dolgot használni, ha az a fenntartáshoz szükséges volt. Az új szabályozás tehát bővítette a találó jogait.

A találó felelőssége. A BGB szerint a találó csak szándékosságért és a súlyos gondatlanságért felel.

A találás során eljáró hatóság

A találás során eljáró hatóság az, amely a dolgot bizonyos esetekben megőrzi, a dolgot értékesíti. Az illetékes hatóságra vonatkozó szabályok csak részben polgári anyagi jogi jellegűek, azok érintik a közigazgatási eljárási jogot is. A régi Ptk. alapján az ilyen eljárás szabályait a Kormány rendeletben⁶⁸ állapíthatta meg, ezen rendelet Menyhárd szerint „valójában az Mtj. találással való tulajdonszerzés szabályainak az új közigazgatási környezethez igazított átvétele”.⁶⁹ Nyilván az Mtj.-re tekintettel épült be ez ismét a kódexbe a jegyző eljárása címmel (Ptk. 5:56. §). Eszerint a dolgot (ha nem ismert a találó által átvételre jogosult személy), *a találás helye szerint illetékes jegyzőnek* kell átadni főszabály szerint.

Másképp döntött a Legfelsőbb Bíróság az 1988-as Skót juhászkutya ügyben.⁷⁰ Kifejtette ugyanis, hogy nem az számít, a találó a találás helye szerint illetékes jegyzőnél adja-e le a dolgot; enélkül is maradéktalanul teljesítheti a kötelezettségét. A visszajuttatási kötelezettség olyan kiterjesztő értelmezésére jutott ezáltal a Bíróság, amely a törvény szövegével ellentétes. Ezen argumentációjával nem értek egyet. A törvényben *expressis verbis* a „találás helye szerint illetékes” kifejezés szerepel. A Bíróságnak nem az a feladata, hogy az egyedi ügyben úgy döntsön, hogy szembe megy a törvény szövegével és így mentse ki a közigazgatási hatóságot, aki illetékesség hiányában járt el és nem élt megkereséssel az illetékes hatóság felé, továbbá nem tájékoztatta a hatályos jogszabályokról az ügyfelet...

68 18/1960. (IV. 13.) Korm. rendelet a talált dolgok tekintetében követendő eljárásról

69 MENYHÁRD, 2010. 210.

70 BH1988.1 [Skót juhászkutya-ügy]

Az adott ügyben a találó nem a találás helye szerint illetékes, hanem a lakóhelye szerint illetékes tanácsnak adta át a találás tárgyát képező kutyát. A másodfokú bíróság ezt a „szocialista együttélés szabályaiba ütközőnek” találta és ezért állam javára történő marasztalást rendelt el. A Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a találó kötelezettségét teljesítve járt el, így a másodfokú bíróság érvelését elutasította.

A német dogmatika egyébként szintén megengedhetőnek látja azt, ha valaki a vasútállomás felé menet talált dologról a célállomás szerint illetékes hatóságot értesítse.⁷¹

A német magánjogi szabályozás a találó hatóság (Fundbehörde) kérdését nem rendezi egységesen szövetségi szinten, hanem tagállami jogszabály határozza meg azt, mely hatóság jogosult az eljárásra. Ezek a következők:

Land	Illetékes hatóság (zuständige Behörde)
<i>Baden-Württemberg</i>	A találás helye szerinti önkormányzat
<i>Bayern</i>	Minden önkormányzat (kivételesen: autópályafenntartó, rendőrség)
<i>Brandenburg</i>	helyi rendészeti hatóság
<i>Hamburg</i>	Bel- és sportügyek hivatala és a kerületi hivatal vezetője
<i>Hessen</i>	katasztrófavédelem
<i>Mecklenburg-Vorpommern</i>	helyi rendészeti hatóság
<i>Niedersachsen</i>	önkormányzat
<i>Nordrhein-Westfalen</i>	helyi rendészeti hatóság
<i>Rheinland-Pfalz</i>	önkormányzat, közös önkormányzati hivatal
<i>Saarland</i>	önkormányzat
<i>Sachsen-Anhalt</i>	önkormányzat
<i>Schleswig-Holstein</i>	hivatalvezető, illetve a hivatal nélküli közösségek esetén a polgármester mint helyi rendészeti hatóság
<i>Thüringen</i>	önkormányzati igazgatás

(saját szerkesztés)

Az Optk. egyébként szintén a polgármestert teszi meg illetékes hatóságnak.⁷²

Különös hatáskörben. Kivételeket tartalmaz az illetékes hatóság vonatkozásában a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló BM rendelet.⁷³ A rendőrnek kell átvennie a löfegyvert, gáz- és riasztófegyvert, légfegyvert, löszert, pirotechnikai terméket, kábítószer, pszichotróp anyagot, közbiztonságra különösen veszélyes eszközt, okmányt, hatósági jelzést. Át kell vennie ezen kívül azt a dolgot is, melynek beszolgáltatása valamilyen oknál fogva nem lehetséges a jegyzőhöz. Ezeket a dolgokat a rendőr „az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott illetékes szervnek” szolgáltatja be. A rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló rendeletben meghatározott eszközök és anyagok vonatkozásában a kiadás feltétele, hogy birtoklásra érvényes engedéllyel rendelkezzen a jogosult.

⁷¹ STAUDINGER, 2011. 725.

⁷² § 14 Abs. 5 SPG

⁷³ 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

Az osztrák Waffengesetz is külön rendelkezéseket lőfegyverek találása esetén, azokat 2 napon belül mindenképpen be kell jelenteni védelmi szervnél és le kell adni.⁷⁴

A találás során eljáró hatóság feladatait az Optk. korábban tartalmazta, ilyenek volt tekinthető a találás tényének helyben szokásos módon történő kihirdetése úgy, hogy a dolog lényeges tulajdonságai rejtve maradjanak és az átvételre jelentkező jogosultsága egyértelműen megállapítható legyen. Nagyobb összegű (4000 Schilling) tárgyak esetén a hivatalos lapban háromszor kellett megjelentetni.⁷⁵

74 § 42. WaffenG

75 RUMMEL, 1990. 454.

Tulajdonszerzés a talált dologon

A találó tulajdonszerzése. A magyar jogban a találó tulajdonszerzése két konjunktív feltételhez van kötve. Egyrészt (1) mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a tulajdonos a dolgot visszakaphassa, másrészt pedig (2) az átvételre jogosult személy a törvényi határidő előtt ne jelentkezzen. (Ptk. 5:54. §)

A törvényi határidő általánosságban egy év, élő állat esetén pedig három hónap. (Ptk. 5:63. §)

A Ptk. nem adja meg azon kötelezettségek körét, amelyeket a tulajdonosnak a visszajuttatás érdekében foganosítania kell. A találás eredeti tulajdonszerzési jellegéből következően a dolgot korábban terhelő jogok és kötelezettségek megszűnnek. A korábban fennállt tulajdonjogtól függetlenül jön létre az új tulajdonjog.

A német jog a találó tulajdonszerzésének két módját különbözteti meg:

I. A találó megszerzi a dolog tulajdonjogát, ha a hat hónapos határidő letelt. Kis értékű dolog találása esetén (Bagatellfund) a tulajdonszerzésre vonatkozó határidő a dolog birtokbavételével kezdődik, ennél nagyobb értékű találás esetén az értesítési kötelezettség gyakorlásával (ti. azzal, hogy a hatóságot értesíti). A határidő letelte után minden további cselekmény nélkül a törvény erejénél fogva szerzi meg a dolog tulajdonjogát a találó.⁷⁶ A tulajdonszerzés ex nunc hatályú. Amennyiben a dolgot a találó az illetékes hatóságnak leadta, közjogi természetű kiadási igénye keletkezik, ez az igény közigazgatási bíróságok előtt kényszeríthető ki.⁷⁷

II. A tulajdonjog megszerezhető még hallgatással is (BGB 974. §). Ha a hat hónapos tulajdonszerzési határidő előtt ismertté válik átvételre jogosult személy vagy ilyen személy a jogait 10 eurót meghaladó értékű dolog esetén a hatóságnál bejelenti. A találónak ilyenkor egy meghatározott határidőt (a BGB 1003. §-a alapján) kell biztosítania az átvételre jogosult személynek arra, hogy a találó BGB 970-972 §§-okban foglalt jogai (találódíjra jogosultság, ráfordítások követelése, visszatartási jog) vonatkozásában nyilatkozzon. Abban az esetben, ha nyilatkozattételre nem kerül sor, a határidő lejárta után a találó megszerzi tulajdonjogot. Ha vitatják a találó igényeinek jogosságát, a tisztázásra újabb határidőt kell tűzni. Ha helytadnak az igényeknek, nem szerezhet tulajdont a találó, csak a találói díjat, ráfordításai díját kaphatja meg.⁷⁸

⁷⁶ ERMAN, 2004. 3383.

⁷⁷ U.o. 3382.

⁷⁸ U.o. 3383.

Az állam tulajdonszerzése. Ha a dolog jegyzőnek történő leadása során a találó akként nyilatkozik, hogy a tulajdonjogra nem tart igényt, a tulajdonjogot az állam szerzi meg 1 év leteltével. A tulajdonszerzés feltételei, hogy (1) a tulajdonjogról a találó lemondjon, (2) nem jelentkezik átvételre jogosult személy. A jegyző három hónap letelte után értékesíti a dolgot, ha nem jelentkezik átvételre jogosult személy. A rendelkezés indoka nyilvánvalóan az, hogy ne őrizzenek hosszú ideig a polgármesteri hivatalban talált tárgyakat. A Ptk. alapján a közigazgatási végrehajtás keretében lefoglalt vagyontárgyak értékesítésére vonatkozó szabályok alkalmazandóak. Értelemszerűen, ha az értékesítés után, de az állam tényleges tulajdonszerzése előtt jelentkezik valaki a dologért, a befolyt összeget ki kell neki adni.

A 18/1960. (IV. 13.) Korm. rendelet eredeti szövege alapján talált dolognak a személyi tulajdon szokásos tárgyai körébe kellett tartoznia ahhoz, hogy a találó tulajdont szerezhessen a dolgon, ennek híján az állam szerzett tulajdont. Ehhez kapcsolódik a 2003-as autóstáská-ügy:

„A felperes 1996-ban egy autóstáskát talált, amelyben a személyi okmányok mellett 4780 német márka, 60 000 román lej és 80 219 Ft volt. A táskát a felperes a rendőrkapitányságnak átadta, majd 1998-ban kérte a körjegyzőtől a talált értékek tulajdonba adását.”

Az ügyben a közigazgatási hatóság 1998-ban megtagadta a tulajdonba adást ezen a jogcímen.⁷⁹ Erre azonban neki nem volt jogosultsága, hiszen a társadalmi rendszerváltozás következtében a személyi tulajdon mint jogi kategória megszűnt.

A közösség tulajdonszerzését a BGB 976. §-a szabályozza. Itt a fent leírt két feltétel közül csak az elsőt szabályozta a jogalkotó, azonban a második feltétel, az átvételre jogosult személy jelentkezésének hiánya, a törvény más szakaszaiból egyértelműen következik. A tulajdonosnak itt is le kell mondania a tulajdonjog megszerzéséről. A lemondás egy egyoldalú jognyilatkozat, melyhez a hatóság beleegyezése nem szükséges, az nem tagadható meg.⁸⁰ Az Erman-kommentár egyébként megemlíti, hogy amennyiben a találó a találói díjról és a ráfordítási költségekről le kíván mondani, azt ettől függetlenül kifejezetten meg kell tennie.⁸¹

Arra is van lehetőség, hogy a tulajdont az állam szerezzék meg hallgatólagosan. Erre akkor kerülhet sor, ha a hatóságnál leadott tárgyakon a találó ugyan tulajdonjogot szerez, ám a hatóság által meghatározott elviteli határidőn belül a találó a dologért nem jelentkezik.

A magyar magánjogban ilyen szabállyal nem találkozunk, így a hatóság csupán elbirtoklás útján szerezhethetné meg a tulajdont. Ez viszont egyértelműen irreális.

⁷⁹ BH2003.23.

⁸⁰ ERMAN, 2004. 3384.

⁸¹ ERMAN, 2004. 3384.

A gazdagodás megtérítése. A találó, illetve a hatóság tulajdonjog megszerzésére vonatkozó igénye a törvényi határidő letelte után sem keletkeztet számukra teljes tulajdonjogot! A jogalap nélküli gazdagodás (BGB 812. §) szabályai alapján 3 éven belül a dolog kiadására, vagy ha a dolog nincs meg, az értékének megtérítésére tarthat igényt a tulajdonos és az, akinek a dolgon idegen dologbeli joga áll fenn. Nem jogosult igényre a dolog kötelmi jogosultja.⁸² A 3 éves határidő viszont jogvesztő, a tulajdonszerzés ekkor válik teljessé a német jogban.

b. Az egyszerű találás különös esetei

Az egyszerű találásnál a jogalkotó él azzal a lehetőséggel, hogy a törvény szövegében egyes eltérő élethelyzetekre kivételeket hozzon, ha ezeket kivesszük és összegyűjtjük, tisztábban áll előttünk a szabályozás.

Állatok. A régi Ptk. csupán a tilosban talált állat által okozott kár ellentételezéseként keletkező visszatartási jogot tartalmazza. Az új magyar szabályozás annyival egészíti ezt ki, hogy ha a tilosban talált állat tulajdonosa nem ismert, akkor a találás szabályai az alkalmazandóak.⁸³

Találás alacsony értékre. Bagatellfund, Kleinfund. A német hatályos szabályozás szerint alacsony értékű a találás, ha a talált tárgy (több tárgy esetén azok összege) nem éri el a 10 eurót.(BGB) Ilyenkor nem keletkezik értesítési kötelezettség a hatóság felé. (BGB) Abban az esetben viszont, ha a találó ismer átvételre jogosult személyt, őt értesítenie kell.⁸⁴ Alacsony értékű találás esetén a 6 hónapos tulajdonszerző határidő a találástól (és nem a hatóság értesítésétől) kezdődik. (BGB)

A magyar jog nem ismeri a találás ilyen jellegű besorolását. Annyit esetleg érdemes megjegyezni, hogy a találói díj vonatkozásában ex lege nem keletkezhetsz a találónak igénye találói díjra, amennyiben a dolog „*kisebb értékű*”. A kisebb érték fogalma azonban nem konkrétan meghatározott, az a bírói mérlegelés körébe tartozik. A német jog (hasonló szabályozást követnek a svájci⁸⁵ és az osztrák⁸⁶ kódexek – 10 frank/euró) egzakt módon meghatározza a mértéket.

⁸² ERMAN, 2004. 3385.

⁸³ 2013. évi CLXXIV. törvény 2. § (2) bek.

⁸⁴ STAUDINGER, 2011. 726.

⁸⁵ ZGB 720. cikk 2.

A T/5949. számú törvényjavaslat szövege szerint a talált dolog tulajdonjoga megszerzésének a feltétele az, hogy a dolog kisebb értékű legyen.⁸⁷

Romlandó vagy aránytalan nehézséggel tárolható dolog. A régi Ptk. erre vonatkozóan nem tartalmazott rendelkezést, ám a felelős őrzés szabályai e tekintetben mint háttérszabály jelentkeztek.⁸⁸ Jelen szabályaink szerint abban az esetben, ha a dolog „*nem tartható el vagy nem őrizhető meg*”, a dolgot késedelem nélkül értékesíteni kell. Erre a jegyző, a hivatal és a vállalat (együtt: megőrzők) jogosult. A jogosultak megfogalmazásából arra következtethetünk, hogy a szabály mind a találás egyszerű eseténél, mind a nyilvános helyen történő találás esetén alkalmazandó. Ha az elvesztő az értékesítés után jelentkezik, de az egy éves határidőn belül, akkor az értékesítés során befolyt összeget kell neki kiadni. A pénz általános, egyenértékes jellegéből következően nem jelenthet problémát annak a jogosult jelentkezése előtti felhasználása, a befolyt összeg kiadásának kötelezettsége továbbra is fennáll. Az összeg átadásával szabadul a kötelemből a megőrző. Ha nem adná ki a megőrző az összeget, ezzel természetesen jogalap nélkül gazdagodna.

Találótársak. Az új magyar szabályozás – szemben a régi Ptk.-val és a német törvénnyel – szabályozza azt az esetet, amikor többen találják meg a dolgot. A kincstaláláshoz hasonlóan, szemben az egyszerű találással itt nem az számít találónak, aki a dolgot birtokba vette. A megelégs ténye a döntő emellett elég a birtokbavételre törekvés. A találó jogai együttesen, egymás közt egyenlő arányban illeti meg ezeket a személyeket és a kötelezettségek egyetemlegesen terhelik őket. A találótársakat a találói díj egyenlő arányban illeti meg.

Az Optk.-ból kikerült a találótársakra vonatkozó rendelkezések szabályozása. A korábban hatályos törvény találótársnak tekintette azt is, aki a dolgot felfedezi és a birtokbavételre törekedik, bár azt más hamarabb birtokba veszi.

A találás helye. A találás helyére tekintettel is eltérő szabályokat állapíthat meg a jogalkotó. Az, hogy az ilyen dolgok elveszettek vagy elfelejtettek, azon múlik, az adott jogrendszer kinek ítéli a találó jogait. Magyarországon a dolgot megeléő személynek, '45 előtt és a német nyelvű országokban a vállalatnak mint jogalanynak; a dolgok ezen jogalany birtokába kerülnek.

⁸⁶ Optk. 391. § 1.

⁸⁷ T/5949. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről 4:67. § (1) bek.

⁸⁸ 1959. évi IV. törvény 197. § (2) bek.

c. A fictiv őrizet esetei

Általában. A fictiv őrizet esetei az egyszerű találástól abban térnek el, hogy itt nem elveszett, hanem elfelejtett dolgokhoz kapcsolódik a szabályozás. Lényegében ez is a találás különös esetének tekintendő, hiszen a szabályozás a találás *helyére* tekintettel más.

Elfelejtett dolgok: azok az ingó dolgok, melyek olyan helyre kerülnek, mely felett más valamilyen formában ellenőrzést gyakorol. Melyen belül én a következő kategorizálást használok:

- a. Középületben (hatósági épületben) talált dolog
- b. Személyszállítási vállalat szállítóeszközén vagy ilyen vállalat területén
- c. Üzlethelyiségben talált dolog (közönség számára nyitva álló magánépületben)
- d. Magánhelyiségekben talált dolog

Az a.-c. eset vonatkozásában nyitva álló helyen történő találásról beszélhetünk, a d. esetben a másik háromhoz hasonlóan a jogalkotó a találás helye végett alkalmaz külön szabályozást, ez azonban a közönség számára nem áll nyitva.

A találóról. A fictiv őrizet. Véleményem szerint találónak azt kell tekinteni, akinek visszaadási kötelezettsége keletkezik az átvételre jogosult személy irányában. Ez pedig a fictiv őrizet következtében az, akinek a megfelelő a dolgot átadni köteles.

Ezen esetkört én vélelmezett birtokhelyzetnek neveztem el, azonban mivel magánjogunkban ezen intézményre korábban a fictiv őrizet⁸⁹ elnevezést használták⁹⁰, ezért dolgozatomban én is ezt fogom.

Azon személy, aki a talált dolgot észleli, meglesi (ti. kialakul benne az a szubjektív tudat, hogy a dolog feltehetően más tulajdona, amely dolog birtokából az elvesztője az akarata ellenére került ki) nem minősül találónak, ugyanis mint az korábban kifejtésre került, a találói minőség fennállása szempontjából nem ez, hanem a birtokbavétel a lényeges. Az ilyen személynek visszaadási kötelezettsége nem keletkezik. Egyetlen kötelezettsége, hogy *átadja* a dolgot. Ahogy azt Menyhárd is megemlíti⁹¹, ezek a dolgok a hivatal, vállalat birtokába kerülnek. Véleményem szerint tévesen nevezi a törvény találónak a dolgot megfelelő személyt. A találónak a dolgot birtokba is kell vennie. Ez itt nem történhet meg. Hiszen a találás általános esetéhez hasonlóan pusztán a meglesés nem tesz találóvá. A dolgot megfelelő személy

⁸⁹Az „őrizet” terminus technikus az osztrák jogban a birtok jogintézményére utal. Ebből is látszik, hogy a Ptk. előtti magánjogunk figyelembe vette az osztrák jogirodalom eredményeit!

⁹⁰ KOLOSVÁRY, 1942, 242.

⁹¹ MENYHÁRD, 2010. 211.

birtokot a fictiv őrizet miatt nem szerezhethet, ő a dolgot csak birlalja, ezért neki találói minősége sem lehet. Kolosváry is akként fogalmaz, hogy ezen dolgok „az illető hatóság, vállalat stb. fictiv őrizetében állónak tekintendők”.⁹²

Egy osztrák döntés szerint azok a dolgok, amelyek nyilvános közlekedési eszközön, egy vasúti váróteremben vagy olyan helyiségekben, melyek egy más személy felügyelete alatt állnak, mint a vendéglők, éttermek, boltok stb., otffelejtettek illetve akaratlanul hátrahagyottak és nem tekinthetők *elveszettnek*. Ezenkívül azt, hogy az ilyen dolgok birtoktalanok, nem az dönti el, hogy a személyzet ezen szobák felett folyamatosan ellenőrzést, felügyeletet gyakorol-e.⁹³

A kötelelem a vállalat, hivatal és a dolog átvételére jogosult személye között jön létre. Ennek előnye, hogy az átvételre jogosult személy nagyobb eséllyel és egyszerűbben juthat hozzá a dologhoz. A vállalatoknál és hivataloknál intézményesített szinten történhet meg az otffelejtett dolgokkal való rendelkezés. Menyhárd szerint a tulajdonszerzés lehetőségének elismerése az eredeti tulajdonos érdekeit gyengítené.⁹⁴ Mivel az ésszerűség és az átláthatóság azt kívánja, hogy jegyzéket vezessenek a talált tárgyakról, így a megfelelő személye ahhoz hozzáfűzhető, és a találás általános esetéhez hasonló módon a dolog a megfelelőnek a tulajdonszerzési határidő előtt kiadható, és ő, ha a törvény lehetővé tenné, tulajdont szerezhethetne. Mivel a hivatal, vállalat stb. őrizete fiktív és a kérdésben a bíróságok döntései is eltérnek, a törvény birtokosnak tekintheti a megfelelőt is, aki ezáltal találói minőséget szerez. Ebben az esetben az elveszett és elfelejtett dolgok közötti kategória viszonylagossá válik.

A magyar jogban. A dolgot megfelelő köteles átadni az üzemeltető alkalmazottjának az ilyen helyen talált dolgot. Ha az átvételre jogosult személye megállapítható, a dolgot ki kell adni neki, ha nem állapítható meg, a dolgot három hónapon keresztül megőrzi vagy átadják a jegyzőnek, ha a megőrzésre lehetőség nincs. Három hónap után a dolog mindkét esetben értékesítendő. (Ptk. 5:59. §)

A közönség számára nyitva álló helyiség fogalmáról. A kommentárok általában nem határozzák meg a közönség számára nyitva álló helyiség fogalmát.

>>Az ügyfélforgalom [közönség] számára nyitva álló helyiség fogalmát a gyakorlat megszorítóan – lényegében a Ptk. 129. § (2) bekezdésével összhangban – értelmezi. Csak olyan területet von ez alá, ahová a működés ideje alatt minden megkötöttség nélkül bárki

⁹² KOLOSVÁRY, 1942, 242.

⁹³ ÖJZ 1991, 177

⁹⁴ MENYHÁRD, 2010. 211.

bemehet és kiszolgálják, ekként tehát „a közönség számára nyitva áll”. Nem tekinthető ezért ügyfélforgalom számára nyitva állónak például egy áruház kereskedelmi osztályának irodája vagy belső raktára; az üzlettér és az annak részeként működő nyilvános raktártér azonban igen.^{<<95} A 2009. évi CXX törvény, szemben a 2013-assal és az 1959-essel, nem a régies hangzású „közönség” szót, hanem az „ügyfélforgalom” szót használja.

A tulajdonszerzésről. A találó igényét a dolog tulajdonjogára ilyen helyen talált dolog esetében nem jelentheti be, azon tulajdonjogot nem szerezhetsz sem a BGB, sem a régi, sem az új Ptk. alapján. Egyedüli kivételt jelentett volna a hatályba nem lépett 2009. évi magyar magánjogi kódex.⁹⁶

Dogmatikai probléma. A Ptk.-ban a a közönség számára nyitva álló helyen talált dolog nem tekinthető fictiv őrizetnek, hiszen a találó az lesz, aki a dolgot megleli, de az ő találói minőségének megállapításához szükség van a birtokbavételre is. Ha a vállalat stb. abban a pillanatban, amikor az átvételre jogosult személy a birtokból kiesik a dolog őrizetébe (birtokába) kerülne, akkor a dolgot meglelő sosem lehetne találó. A vállalat stb. azért jogosult átvenni, megőrizni a dolgot, mert így ahhoz az átvételre jogosult könnyebben hozzájuthat.

A magyar szabályozás tehát a találás egy különös esetének tekinthető, ahol a találás helye az elhatárolási szempont az egyszerű találástól azzal, hogy fictiv őrizet nem jön létre. Így tehát a magyar jog nem ismeri az elfelejtett dolgok kategóriáját. Menyhárd a hatályos szabályozás logikai rendszerétől eltérően a vállalat stb. birtokhelyzetét látja megalapozottnak⁹⁷, azonban ő ezen kategóriákat nem határolja el és nem indokolja ezen álláspontját. Mivel ez a hatályos szabályozástól eltér, azt ehhez módosítani kellene.

A német dogmatikában kiemelést nyer, hogy a hatóság helyiségében, nyilvános közlekedési eszköz szállítóeszközén talált dolog nem a találás általános esetében meghatározott kritériumok szerint minősül elveszettnek. Az ilyen dolgok ugyanis nem válnak birtoktalanná. Az Erman-kommentár meghatározása szerint az ilyen dolgok elfelejtettek⁹⁸ (és nem elveszettek). Ezen intézmények a dolog feletti rendelkezés lehetőségénél (corpus possessionis) és a birtoklásra irányuló általános akaratuknál (animus possidendi) fogva a birtokot megszerzik⁹⁹.

95 <http://www.jogiforum.hu/forum/33/26538> (2014.09.01.)

96 2003:CXX. tv. 4:69. §. (2) bek.

97 MENYHÁRD, 2010. 211.

98 A német jogirodalom nem tesz az Optk.-hoz hasonló elkülönítést a fogalmak között. A Staudinger-kommentár ugyan megemlíti, hogy ténylegesen ezek nem elveszett, hanem elfelejtett dolgok, de tényleges dogmatikai distinkciót nem tesz.

99 ERMAN, 2004. 3385.

A német jogirodalomban egyébként vitás annak a meghatározása, mi számít ilyen helyiségnek és így az is, mikor vonatkoznak ezen szabályok a találásra. Az Erman-kommentár véleménye szerint ezt szűken kell értelmezni: csak a közhatóságok¹⁰⁰ és a közösségi közlekedési eszközök tartoznak ide. A Staudinger-kommentár is ezen az állásponton van, tehát a magyar joggal ellentétben a közönség számára nyitva álló *nem* hivatali helyiségek esetében az egyszerű találás szabályai alkalmazandóak, mivel itt az alkalmazottak nehezen állapíthatják meg azt, hogy a dolog tényleg elveszett, ezért ilyenkor a becsületes találó beavatkozása a megfelelő eljárás.¹⁰¹

A német jogirodalomtól eltérően válaszolta meg ezen kérdést a Bundesgerichtshof az ezer márkás bankó ügyében:

*Egy áruházi polcon egy vásárló az ott lévő áruk között egy ezer márkás bankót fedez fel, melyet átadott a vállalat vezetőjének. A találó a bankó kiadását kérte, mivel véleménye szerint ő mint találó, annak a tulajdonjogát megszerezte.*¹⁰²

A Bíróság érvelése alapján a találó nem minősül a BGB 965. §-a alapján találónak, ugyanis a dolog nem elveszett, mivel az nem birtoktalan, hanem az áruház birtokába került. A Bíróság szerint az, hogy az alperes (az áruház) a dolgozóinak utasításba adta, hogy a talált tárgyakat a vállalati vezetőnek leadják azok talált tárgyak könyvébe történő feljegyzése és megőrzése végett, egy általános birtoklási akarat kifejeződését jelentik, amelyet elegendőnek tart a szabályozás fenntartására.

A bíróság kifejti továbbá, hogy a Verkehrsfund szabályai *sem* alkalmazhatóak. A distinkciót abban látja, hogy a hivatalok és a közlekedési vállalatok nem lesznek a dolog birtokosai. A közönség számára nyitva álló helyeken elvesztett dolgok mellett a birtoklás kérdése, ahogy a korábbi magyarázat is mutatja, sem a magánhelyiségek tulajdonosai, sem a hivatalok és közlekedés vállalatok esetén általánosan nem válaszolható meg, hanem a mindenkor eset körülményeitől függenek.

A német jogban tehát a fictiv őrizet esetei a magyarnál szűkebb kört fognak át.

A BGB az ilyen dolgok nyilvános árverését rendeli el, melyet a hatóság, a birodalmi, szövetségi állami (szövetségi, tagállami), önkormányzati hivatalok útján kell foganatosítani. A bevétel az értékesített dolog helyébe lép. Az értékesítés feltétele, hogy a találás nyilvános közzététele során megszabott határidő alatt az átvételre jogosult jogait nem érvényesítette. Nincs szükség azonban nyilvános közzétételre, ha a dolog romlandó vagy annak megőrzése

100A Staudinger-kommentár megemlíti, hogy az „öffentliche Behörde” kifejezésben az „öffentlich” jelző felesleges, mivel minden hatóság ilyennek tekintendő.

101STAUDINGER, 2011. 756.

102BGHZ 101, 186-193

aránytalan költségekkel jár. A bevételt három év alatt szerzi meg a birodalmi kincstár, a szövetségi állam, a helyi önkormányzat vagy a közlekedési vállalat tulajdonosa.

Az osztrák jogban. Az osztrák Legfelső Bíróság is hasonlóan érvel egy 1959-es ügyben: az ilyen dolgok nem elveszettek, azok nem válnak birtoktalanná, hanem annak a birtokába kerülnek, akihez a szoba tartozik, függetlenül attól, hogy ezen személy a tényleges hatalom gyakorlásának lehetőségét felismeri-e vagy nem.¹⁰³ A Bíróság érvelésében megemlíti a német és svájci jog eltérő szabályozását.

A Bíróság szerint alapvető követelmény, ha valaki a dolgát az üzletben hagyja, majd azért visszamegy, akkor a kereskedő (mihelyt a dologról tudomást szerzett azt félreteszi és) a visszaérkező kérésére kiadja.¹⁰⁴

Az Eisenbahnbeförderungsgesetz 7. paragrafusa speciális rendelkezéseket tartalmaz a vasút területén elvesztett vagy hátrahagyott dolgok vonatkozásában. Ennek alapján a vasúttársaságnak igazolnia kell a dolog átvételét. A találóra vonatkozó szabályok vonatkoznak a vasútra, ha a dolog értéke az 5000 Schillinget meghaladja (2014. október 1.-jén hatályos normaszöveg!). Azon dolgok, melyek értéke az 5000 Schillinget *nyilvánvalóan* nem éri el 6 hónap után értékesítendőek. Korábbi értékesítésre akkor van lehetőség, ha a dolog nehezen eltartható jellege miatt, az állagromlás elkerülése végett erre szükség van. A vasút a dolgot vagy a helyébe lépett értéket, ha a dolgot értékesítette, 1 évig őrzi meg. Ezen idő letelte után, ha a megfelelő arra igényt tartott, tulajdonjogot szerez rajta. Ha ez irányú igényét nem jelentette be, vagy a dologért a határidő letelte után nem jelentkezik, a vasút lesz a tulajdonos.¹⁰⁵

Magánlakásban talált dolog. A ZGB szabályozza azon esetet amikor lakóházban találnak dolgot. Az ilyen dolgok azonos jogi elbírálásban részesíti a törvény a nyilvános használatra vagy közlekedésre rendelt intézményekkel (ilyen intézmény a vasút, a villamos, a posta, a színház, az iskolaépület, egy bank stb.).¹⁰⁶ Ilyenkor a háztulajdonos, a bérlő vagy az intézményvezető tekintendő találónak és a talált tárgyat számukra kell leadni. Ezen személyek nem tarthatnak igényt találói díjra (Art. 722 III. ZGB).

Kolosváry szerint találónak az tekintendő, aki a magánlakás felett felügyelettel rendelkezik.¹⁰⁷

103SZ XXXII/96

104SZ XXXII/96

105§ 7. EBG

106TUOR / SCHNYDER / SCHMID, 1995, 752.

107KOLOSVÁRY 1942. 242.

III. Kincslet

A római jogban (Schatzfund, thesauri inventio). Ez a tulajdonszerzési mód már a római jogban is ismert volt. Paulus így adja meg a kincs fogalmát: „*A kincs egy bizonyos régen elfelejtett, értékes dolog, amelyre már nem emlékeznek, s így nincsen tulajdonosa.*”¹⁰⁸ A kincs tehát olyan dolog, amely (1) értékes, (2) tulajdonjoga feledésbe merült és (3) amelyet elrejtettek vagy amely észre nem vehető helyre került. A római jogi szabályok tárgyalására nemcsak a történeti kitekintés miatt kerítünk sort, hanem azért is, mert a hatályos német szabályozásban felismerhetők annak elemei.

A római jog a kincset uratlan dolognak tekintette, de más szabályok vonatkoztak tulajdonjogának megszerzésére. A hatályos kódexek a találás után, ám ahhoz kapcsolva helyezik el a jogintézményt. A rómaiak csak az ingatlanban (vagy annak alkotórészében, például ház falában) elrejtett dolgokat tekintették kincsnek.¹⁰⁹ A legrégebbi felfogás szerint a kincs a telek tulajdonosáé, mert az a telek alkotórésze, és így az accessio cedat principali elv (Digesta 34.2.19.) vonatkozik rá, a földolog jogi sorsát osztja.¹¹⁰

Hadrianus úgy rendezi a tulajdonjog kérdését, hogy saját dologban, szent vagy temetkezési helyen talált kincs a találóé. Idegenben vagy véletlenül talált kincs esetén fele részben a tulajdonosé, fele részben a találóé. A hadriánuszi szabályokat veszi át később Iustinianus is.¹¹¹

A régi magyar magánjogban. A kincslet. Régi magánjogunk a kincstalálás esetén, ha a dolog értéke a 150 régi forintot nem érte el, a BGB-hez hasonlóan a hadriánuszi szabályokat alkalmazta. Ha a kincs értéke ennél nagyobb volt, egyenlő arányban szerzett tulajdont a találó, a telektulajdonos és az államkincstár. A kincsletet főszabály szerint 8 napon belül a hatóságnak be kellett jelenteni; ezen szabály jelentősége abban áll, hogy a közös tulajdonban levő kincs tulajdonostársai is tudomást szerezzenek a találás tényéről¹¹² és így a frissen keletkezett tulajdonjogokról.

A kincsről. A találás egyszerű esetétől eltérően kincsnek minősülhet olyan dolog is, amelyen még senki sem szerzett tulajdonjogot vagy amelyet derelinkváltak. Ha a dolgon feltehetően állt már fenn tulajdonjog, akkor a tulajdonjog megállapításának kizártsága a dolog régen

¹⁰⁸DIGESTA 41, 1, 31, 1

¹⁰⁹FÖLDI-HAMZA, 2011. 334.

¹¹⁰BRÓSZ-PÓLAY, 1974. 233.

¹¹¹U.o.

¹¹²SZLADITS, 1933. 228-229.

elrejtett voltából kell erednie. Ha a tulajdonjog megállapítása nem emiatt lehetetlen, az egyszerű találás szabályai az alkalmazandóak.¹¹³ Az osztrák jogirodalom is azon az állásponton van, hogy a 40 éve elásott érmék nem esnek a kincstalálás esete alá, de a 200, 300 éve elásottak igen.¹¹⁴ Ha a tulajdonos (az elrejtő személy vagy jogutódja) ismert, akkor nem beszélhetünk kincstalálásról, ennek meg nem állapíthatósága objektíve kell hogy fennálljon, nem csak a kincstaláló személyes meggyőződése alapján.¹¹⁵ A német joggyakorlat az alábbi esetet emiatt az egyszerű találás szabályai alá látja szubszumálandónak:

*Egy düsseldorfi társasházi lakás tulajdonosa a felújítási munkálatok során egy cserépkályhában 303.700 márka készpénzt talált, amelynek tulajdonjogára a kincstalálás szabályai szerint 1/1 arányban igényt tartott.*¹¹⁶

Ugyanezen ügyben egy osztrák jog alapján eljáró bíróság valószínűleg nem az egyszerű találás szabályait látná alkalmazandónak, hanem az elrejtett tárgyak kategóriájába sorolná be a talált pénzt.¹¹⁷ Az elkülönítés azonban csak dogmatikája jelentőséggel bír, hiszen az elrejtett tárgyakra vonatkozó jogszabályhely az egyszerű találásra utal vissza, így azok jogi sorsa megegyezik.

Az Optk. egzemplifikatív felsorolása szempontjából kincs a pénz, ékszer és egyéb drágaságok.¹¹⁸ A kincs fogalmát egyébként a törvénytövegek absztrakt módon, generálklauzulával fogalmazzák meg. Ettől eltérő szabályozást követ az 1996-os angol Treasure Act.¹¹⁹

A kincstalálóról. A Staudinger-kommentár kiemeli, hogy az egyszerű találástól eltérően a találó személyének megállapítása szempontjából nem a birtokbavétel, hanem a kincs

¹¹³ERMAN, 2004. 3388.

¹¹⁴RUMMEL, 1990. 458.

¹¹⁵A Polgári Törvénykönyv magyarázata (Szerk: Gellért György). KJK-KERSZÖV. Budapest. 2004. 491.

¹¹⁶LG Düsseldorf, 27.07.2012 - 15 O 103/11

Az elrejtő, egy idős hölgy volt, aki a férje halála után a közös szőnyegkereskedésüktől megvált. Az így keletkezett bevételt pedig azon kályha titkos rekeszébe rejtette el, amely az általa bérbe adott lakás általa továbbra is használt részében volt. A bérlő a néni halála után a lakást az örökösöktől megvásárolta, ő volt az aki a kályhában a pénzt felfedezte.

A Bíróság megállapította, hogy a pénzt az idős hölgy rejtette el, hiszen az az ő lakrészében volt található, továbbá ismerősei előtt is elejtett utalásokat arra nézve, hogy „tényleg vannak emberek, akik a pénzüket a kályhába dugják”. Mivel az elrejtő személye egyértelmű volt, a kincstalálás szabályait nem látta alkalmazandónak a Bíróság. Az egyszerű találás szabályai alkalmazása miatt a pénzt az átvételre jogosultaknak (örökösök) át kellett adni és az épület tulajdonosának csak az 5000 márkás találói díjjal kellett megelégednie.

¹¹⁷Ehhez: DITTRICH / TADES, 1999. 551.

¹¹⁸OPTK

¹¹⁹Treasure Act 1996, Nr 1, (1)

meglelése a lényeges. (Ugyan ezen a véleményen van Kolosváry is.¹²⁰) Véleményem szerint pont azért, mert míg az egyszerű találásnál azt díjazza a jogalkotó, hogy más a dolgot fel-, illetve birtokba veszi, ezáltal más tulajdonjogának védelmére kel, addig a kincsnél az elrejtett jelleg megszüntetése miatt a meglelés a lényegesebb, mint ahogy azt a magyar Legfelsőbb Bíróság is bevonta mérlegelésébe a római ezüstérmék ügyében. Ennek kifejezett elkülönítését úgy látom megoldhatónak, hogy míg egyszerű találás esetén találásról (meglelés és birtokbavétel), addig a kincs esetén csak annak észrevételéről, megleléséről beszélünk, így célszerűbb lenne a nevezéktanban ezen jogintézményt a régies néven „kincsleletként” használni, amely jobban kifejezi az eltérést.

Ha eltervezett, kifejezett célból történik a találás, akkor nem a kereséssel megbízott és a kincset ténylegesen meglelő alkalmazott, hanem a megbízó minősül kincstalálónak. Kolosváry ugyanezen a véleményen van.¹²¹ Abban az esetben viszont, ha nem célzott a kincskeresés, a felek közti jogügylet tárgya másra irányul, a kincset ténylegesen meglelő munkavállaló lesz a találó.¹²² Ennek az álláspontnak adott helyet a német Szövetségi Legfelső Bíróság is a Lübecki Kincspertben is.¹²³ Pusztán a munkaadó azon utasítását tehát, hogy a munkálatok során a munkavállaló különösen ügyelni köteles az esetleges kincsekre nem lehet kincskeresésre utaló megbízásként értékelni.¹²⁴

A svájci magánjogi kódex egyébként külön rendelkezik arról az esetről, ha munkások találnak kincset. Abban az esetben, ha véletlenül találnak rá, a dolog tulajdonjogának *egyharmada* illeti meg őket.¹²⁵ Tulajdonképpen a Lübecki Kincspertben, ha arra a svájci jog szabályai lennének alkalmazandóak, és a markológép vezetője a kincs egyharmadának tulajdonjogát szerezte volna meg. Amit a svájci kódex jogszabályi szinten tartalmaz, azt Németországban az előbb említett döntésben a Legfelső Bíróság munkálta ki.

120Kolosváry, 1942. 242.

121Kolosváry, 1942. 243.

122U.o.

123BGHZ 103, 101 (BGH Urteil vom 20.01.1988 (VIII ZR 296/86)) [*A lübecki kincspert*]

Az elsőrendű felperes (a markológép vezetője) volt az, aki megtalálta a tagállam (alperes) tulajdonát képező ingatlanon álló ház lebontása során a 14-15. századból származó arany és ezüst pénzérméket (összesen kb. 25.000 darab érmét). Annak ellenére a felperesnek ítélte a bíróság a találónak járó fele tulajdonrészt, hogy a munkaadója kikötötte, hogy a munkálatok során különösen ügyeljen az esetleges kincsekre. A Bíróság megállapította, hogy a munkaadó tevékenysége nem a kincskeresésre, hanem a ház lebontására irányult és ezáltal a másod- és harmadrendű felperes (munkavezető és alvállalkozó) igényét elutasította az érmék tulajdonjogára vonatkozóan.

124BGHZ 103, 101 (BGH Urteil vom 20.01.1988 (VIII ZR 296/86))

125Art. 401 ZGB

A kincs tulajdonjogáról. A magyar szabályozás szerint a kincs tulajdonját az állam szerzi meg; a találó csak akkor, ha az állam a tulajdonjogról lemond. A védett kulturális javak¹²⁶, a műemléki jellegű vagyontárgyak az állami tulajdon különös esetének minősülnek. Az állam a tulajdont „nem felajánlással vagy joggyakorlással”, hanem ipso iure szerzi meg. Tehát a muzeális értékű dolgok találása az állami tulajdon keletkezésének egyik forrása.¹²⁷

Érdekes megjegyezni, hogy kincslet esetén az állam számára való kötelező felajánlás az 1959. évi IV. törvénnyel jelenik meg magánjogunkban. 1942-ben Kolosváry úgy fogalmaz, hogy „A rátalálás tehát, mint a tulajdonszerzést maga után vonó jogi tény nem csak a találó, hanem annak a javára is tulajdonjogot alapít, akinek dolgában a kincsre ráakadtak.”¹²⁸ A kincs közöttük fele-fele arányban volt megosztandó. Ez lényegében a BGB-vel egyező szabályozás. A BGB a Hadrianus császár által bevezetett szabályok szerint rendezi a kérdést, tehát közös tulajdon jön létre a találó és „földolog” tulajdonosa között, ezen két személy természetesen meg is egyezhet. A magyar jog szabályozásából következően nincs szükség annak a tárgyalására, ha telekhatáron találunk kincset. Ilyenkor a telek tulajdonosai főszabály szerint a kincs tulajdonosi felerészén osztoznak (azaz egynegyed-egynegyed részben lesznek tulajdonosok).

A leldíjról. A Ptk. szövege itt, szemben a találás egyszerű esetével, nem találó díjról, hanem csak „a dolog értékéhez mért megfelelő díjról” rendelkezik. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a tulajdonjogot nem visszaszerzik, hanem azt az állam mint kvázi kártalanítást, jóvátételt adja. Leldíjat a nevezéktanban 1945 előtti magánjogunkban a dolgozatban találói díjként megnevezett intézményre utalással használták. Én e két fogalmat párhuzamosan használok azzal, hogy a leldíjat a találó kincs után kapja. Ennek okait alább részletezem.

A Legfelsőbb Bíróság argumentációja alapján „a díj mértékét a talált tárgy kulturális jelentősége és értéke alapján kell megállapítani”.¹²⁹ Az adott ügyben a felperesek 21 darab római kori érmét találtak. Az érték meghatározása során a Bíróság figyelemmel volt külföldi cégek árverési katalógusaira, továbbá elutasította a másodfokú ítélet azon érvelését, miszerint a dolgok korlátozottan forgalomképes volta miatt a kincsek belföldi értéke a külföldihez

126A védett kulturális javak fogalmát a 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről szóló törvény 7. § 4. pontja határozza meg (*Kulturális javak: az élettelen és élő természet keletkezésének, fejlődésének, az emberiség, a magyar nemzet, Magyarország történelmének kiemelkedő és jellemző tárgyi, képi, hangrögzített, írásos emlékei és egyéb bizonyítékai - az ingatlanok kivételével -, valamint a művészeti alkotások.*)

127MENYHÁRD, 2010. 213.

128KOLOSVÁRY, 1942. 243.

129Legfelsőbb Bíróság Pfv. I. 20 581/1995/8. sz.

képest redukált (annak 30%-a) és hogy a találói díjukat eszerint kell meghatározni. Részben ennek megemlézése, részben annak figyelembevétele és értékelése ellenére, hogy fennállt „a feketepiaci értékesíthetőség lehetősége”, a Bíróság nem alkalmazta forgalmi érték egyharmadával megegyező találói díj megítélését (amelyet a jogirodalom által megfelelőnek tartott érték lett volna), hanem a másodfokú ítéletnél magasabb, de az említett egyharmados értéket közel sem elérő találói díjat lát kiszabandónak.¹³⁰

A kincs esetén fizetendő leldíj a Ptk. rendelkezéseinek folyamánya, hiszen előtte az állam, csak 150 forint felett szerzett 1/3 rész tulajdont a kincsen. Azonban „ha a leletnek régészeti vagy kultúrtörténeti becse van, a Nemzeti Múzeumot és a helyi vagy vidéki múzeumokat *kiválasztási jog* illeti meg azzal a kötelezettséggel, hogy a kiválasztott és megtartott dolog *valóságos becsértékét* a kincsre jogosultnak megfizesse.”¹³¹ Itt tehát a díj nem a dolog mértékéhez mért megfelelő összegű, a jogalkotó sokkal bőkezűbb volt, lényegében kártalanítást fizetett a múzeum azért, hogy a tulajdonjogot magához vonja. Ez tehát a Ptk.-énál sokkal liberálisabb felfogás.

Véleményem szerint a „leldíj” elnevezés alkalmazandó a jogintézmény megnevezésére. A törvény is „a dolog értékéhez mért megfelelő díjat” emleget. A Legfelsőbb Bíróság, ezt tévesen nevezi találói díjnak, hiszen az attól lényegesen eltér. Az általam összegyűjtött különbségek a következők:

- A találói díjat a tulajdonos az elvesztőtől követelheti, ugyanis kettejük közt egy kötelmi viszony alakult ki, ezzel szemben a leldíjat az állam adja azért cserébe, mert a tulajdonjogot magához vindikálja.
- A találói díj „méltányos összegű”, a kincslelet „a dolog értékéhez mért”.
- Találói díjat akkor kap a találó, ha a dolog értéke magasabb, leldíjat minden esetben, kivéve amikor az állam a tulajdonjogra nem tart igényt.
- Találói díj esetén a visszajuttatási kötelezettségnek való megfelelő magatartást díjazza a jogalkotó, leldíj esetén azonban az államnak való felajánlást. Amely a dolog eltérő tulajdonságai miatt más természetű. Lényegében a Legfelsőbb Bíróság is a római érmék ügyében ezt boncolgatta: a feketepiaci értékesíthetőségének lehetősége, a dolog esetleges korlátozott forgalomképessége stb. Ezek a kizárólag a kincssel kapcsolatban felmerülő sajátosságok.

130U.o.

131KOLOSVÁRY, 1942. 243.

Elhatárolás. Álláspontom szerint a kincslet intézménye nem tekinthető találásnak. A jogintézmény a gazdátlan javak elsajátításának külön szabályozott esete, ahogy Kolosváry is megállapítja: „a kincs ugyan uratlan dolog, de a felette való tulajdonszerzés nem a hatalombaejtés, a birtokbavétel [...], hanem a rátalálás, rábukkanás jogi tényének folyamánya”.¹³²

A találás és a kincslet közötti elhatárolás hasonló természetű, mint az előbb felvázolt találói díj-leldíj distinkció:

- Találás esetén a találó a dolog visszaadására köteles, az elvesztő pedig a ráfordítások megtérítésére, a találói díj megfizetésére. A cél a tulajdoni állapotok helyreállítása. Kincslet esetén a találó az államnak ajánlja fel azt a dolgot, amelyen a törvény szövegénél fogva nem áll fenn tulajdonjog. A cél itt tehát nem a tulajdoni állapotok helyreállítása, hanem az állam tulajdonjogának biztosítása.
- Találó az, aki a dolgot meglesi és azt birtokba is veszi. Kincslelő pedig az, aki meglesi a dolgot, a birtokbavétel járulékos.
- Találás esetén találó találói díjat, kincslet esetén leldíjat kap.
- Kincs lehet olyan dolog is, amelyet derelinkváltak.
- Kincset találhat cselekvőképtelen személy is.¹³³
- A találás feltételhez kötött tulajdonszerzés, a kincslet pedig feltétel nélküli.

Véleményem szerint az intézmény Ptk. előtti megnevezése azért alkalmazandó, mert ez kifejezi a találás és a kincslet közötti különbséget, hiszen a kincsletnél, elég azt meglesni – birtokbavétel nem szükséges, ezért a kincstalálás a szó korábban kifejtett értelmében nem találás.

¹³²Kolosváry, 1942. 242.

¹³³U.o.

IV. De lege ferenda

I. Egyszerű találás

Véleményem szerint a Ptk. dispozíciója túl összetett. Egy mondatban határozza meg, mi minősül találásnak, valamint azt, milyen feltételekkel szerezhethet a találó tulajdonjogot a talált dologon. A törvény ezen a megfogalmazása a találónak kedvez. Célszerűbb lenne az ALR-hez hasonló tényállás alkalmazása. Ez jobban kiemeli a találó és az elvesztő közötti viszonyt, ami a magyar normaszövegben elsikkad. Pont azért lenne erre szükség, mert a jogintézmény célja a dolog visszajuttatása elsősorban, nem pedig a találó tulajdonszerzése (hiába a dologi jogban van szabályozva az intézmény), ezért nem azt kéne kiemelni.

A magyar jog egy éves tulajdonszerzési határidejét eltúlzottnak tartom. Az a BGB esetén 6 hónap. A tulajdonszerzési határidő meghatározását ezen túl sávós jellegű szabályozással oldanám meg. Ti. minél drágább a dolog, annál később lehessen azt kiadni. Ugyanakkor a dolog kiadásánál kitérnék arra is, hogy a személyes jellegű vagyontárgyak, melyeknek csak az elvesztő számára volt jelentősége, a találónak ne legyen kiadhatóak.

A Ptk. az illetékes hatóságnál megemlíthetné azt, hogy bizonyos tárgyak esetén a rendőrségnek van illetékessége eljárni.

A legfontosabb lenne azonban arról rendelkezni, a felelős őrzés hiányában milyen jogintézmény szabályai alkalmazandóak. A T/5949. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről a Legfelsőbb Bíróság joggyakorlatát úgy építette be a szövegbe, hogy „a találó a dolog kiadásáig, vagy addig, míg azon tulajdont szerez, köteles a dolog *felelős őrzéséről* és tárolásáról megfelelően gondoskodni.”¹³⁴ Hasonló megoldás lenne üdvözlendő.

II. Fictiv őrizet

A magánlakásra vonatkozó rendelkezések hiánya miatt van egy joghézag a törvényszerkesztésben, ugyanakkor ez a Kúria joggyakorlatában problémaként nem jelentkezett eddig.

Sajnálatos módon a magyar jog nem ismeri az elfelejtett dolgok fogalmát, így a fictiv őrizetet sem. Ez is nyilvánvalóan az '59-es Ptk. folyománya.

Üdvözlendő lenne emellett a találó tulajdonszerzésének lehetővé tétele a 2003-as kódexhez hasonlóan.

¹³⁴T/5949. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről 4:68. § (2) bek. 2. m.

III. Kincslet

Mint azt korábban kifejtettem, ezen jogintézményt kincslet néven kellene szabályozni, továbbá a találás előtt, de a gazdátlan javak elsajátítása után elhelyezni.¹³⁵ Ezen kívül célszerű lenne az itt fizetett díjat leldíjnak nevezni, vagy annak *egyébként* nevet adni. Továbbá csökkentendő lenne korábbi magánjogunk mintájára az állam tulajdonszerzésének az aránya.

¹³⁵ Ilyen sorrendben szabályoz például a quebeci polgári törvénykönyv.

V. Összegzés

I. Munkámat Pokol Béla jogelmélete alapján felállított jogrétegek szerint foglalom össze.

1. **A törvényszövegről.** Az új magyar kódex a jogintézmény tekintetében lényeges változásokat nem tartalmaz, inkább csak finomhangolást végez, részletszabályokkal pontosít, ezáltal a törvényszöveget megduzzasztja. Átvesz eljárásjogi szabályokat a 18/1960. (IV.13.) kormányrendeletből. A BGB szövegezése hosszabb, megfogalmazása szabatosabb, pontosabb, az Optk. törvényszerkesztése azonban jobban elnyerte a tetszésemet, mely fogalom-meghatározásokat is tartalmazott.

A tartalom méltatása tekintetében arra térnék ki, hogy a Ptk. a találóval szemben sokkal szigorúbb követelményeket támaszt a BGB-nél. Köteles a talált kincset felajánlani az államnak. A talált dolgot minden esetben le kell adni a jegyzőnél, azt a találó csak 3 hónap után kaphatja vissza, holott a hatóságnak is könnyebbséget jelentene a némethez hasonló megoldás. A német jog túlságosan védi a tulajdonost, és a gazdagodás megtérítése három évig fennálló intézményét aránytalannak tartom a találó hátrányára.

A 2013. évi V. törvény előnyének tartom azt, hogy a találó a dolgot állagsérelem nélkül használhatja, ami bővítés a felelős őrzés azon szabályához képest, miszerint a dolog csak akkor használható, ha az a dolog fenntartásához feltétlenül szükséges. Előnye a törvénynek az is, hogy a nyitva álló helyen talált dolgokra vonatkozó absztrakt diszpozíció nem csak a közlekedési és a hivatali jellegű helyiségeket foglalja magában, így nem történik meg az, mint a BGB esetében, hogy a Kúriának kellene jogfejlesztést végeznie.

Érdemes megjegyezni, hogy a részletszabályok vonatkozásában új kódexünk figyelembe veszi a Mtj.-t, hiszen bekerül a találotársakra vonatkozó szabályozás (vö: Mtj. 575. § s.a.k.) A Vékás-kommentár ezen átemelést nem jelöli meg.

A tulajdonszerzés vonatkozásában sem kincsletet, sem nyitva álló helyeken talált dolog esetén nem veszi eléggé figyelembe a meglelőt a Ptk.. Kincs esetén a találó részbeni tulajdonszerzése üdvözlendő lenne, akár az állam törvényi vételi jogának kikötése mellett is. A törvény itt túlságosan megtartotta az eredeti, '59-es szöveget, a BGB egyértelműen a találónak kedvez. Az '59-es szöveg megtartása pedig a szocialista jogelméletet és a szocialista tulajdoni viszonyokat tükrözi vissza, korábbi magánjogi hagyományainkra tekintet nélkül. A nagyobb kulturális jelentőségű tárgyak esetén az állam tulajdonszerzése érintetlen maradna ezzel védve a védett kulturális javak megfelelő őrzését, ápolását. Ezen kívül nem látom

elfogadhatatlannak azt, ha nyitva álló helyek esetében a dolgot megfelelő személy tulajdonjogot szerezne.

2. A dogmatikáról. A magyar dologi joggal kapcsolatos könyvekben csak röviden térnek ki a jogintézményre. A diszpozíciók, fogalmak tényleges magyarázása sokszor elmarad, inkább csak a törvényszöveg csűrése-csavarása a jellemző, mely a szocialista jogelmélet *'a jog egyenlő a törvénnyel'* tételére emlékeztet. Az esetleges elméleti bizonytalanságok nem kerülnek megemlítésre, bár ennek az oka lehet, hogy a jogintézmény nem a magánjog súlypontja. A jogirodalomban a bírósági döntések alig jelennek meg, így nem kerülnek értékelésre a bennük foglalt elvi jelentőségű tételek. Érdekes módon a Kolosváry által '42-ben már tárgyalt kérdések – melyek aktualitásukat absztraktságuknál és univerzalitásuknál fogva nem veszthették el – nem kerülnek megemlítésre sem, a magyarázat a törvény szövegéhez ragad.

Az általam megvizsgált német dologi jogi, magánjogi munkákban nagy számban szerepelnek bírói döntések, az elvi dilemmák az egyes részeken felhívásra kerülnek és a jogterület olyan aspektusaira is felhívja a figyelmet, amelyről a magyar irodalom nem rendelkezik. A fogalmak pontosításra, az absztrakt jogszabályhelyek pedig értelmezésre kerülnek.

3. A bírósági ítéletekről. A magyar bírósági ítéletek, értelmezések teljes tára (4 db!) egyik kommentárban sincs benne. A Staudinger-kommentárban megszámlálhatatlan jogeset van különböző bírói szintekről. A német bírói értelmezés tagolt, pontokba szedett egy-egy gondolat, jogszabályhely kimerítése után tér át egy másikra, magyarnál ilyennel nem találkoztam.

Sajnálatos módon az új Ptk. hatálybelépése okán kiadott Vékás-kommentár nem tér ki a felelős őrzéssel kapcsolatos döntés megemlítésére, tárgyalására, mely a korábbi kommentárok által legtöbbször említésre kerül. Ennek fontossága abban lett volna, hogy a kodifikáció által kivett felelős őrzés hiánya okán a bírósági döntés ezen része okafogyottá vált, ugyanakkor a jogi probléma megoldása újra nyitott lett – bárminemű megoldás felvázolása nélkül. A Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a megbízás nélküli ügyvitel szabályai helyett a felelős őrzést kell alkalmazni. Ez azonban az intézmény deregulációja miatt az új kódex hatálybalépésével nem lehetséges.

II.

Az összehasonlító vizsgálat előnyének azt tartom, hogy a szabályozási lehetőségek más szempontú vizsgálatát teszi lehetővé, amely által közelebb kerülhetünk a szabályozandó terület lényegéhez és dogmatikai kibontásához. Kritizálhatjuk az egyik szabályozást a másik javára vagy állást foglalhatunk tőlük függetlenül is.

A dolgozatom megírásának végére kialakult saját álláspontom az egyes kérdések vonatkozásában, valamint egy, a jogszabályok feletti, de részben azokból összegyűrt elméleti rendszer, amely által a jogintézmény váza előttem logikailag összeállt. Megismerkedtem ezenkívül a bíróságok egyes kérdésekben eltérő érvelésével. A dolgozatot mindenképpen hasznosnak tartom, mert bővült a jogi technikai tudásom általa, olvashattam külföldi szakirodalmat, megismerkedhettem a német dologi jogi kifejezésekkel, valamint az eltérő svájci terminusokkal is.

Sajnálattal kellett megállapítanom, hogy az '59-es Ptk., amely a szovjet Ptk. szabályozását követi, valamint az '59-es Ptk.-ra épülő új kódexünk és a hozzá kapcsolódó pozitivista jogirodalom azokat a kérdéseket nem tárgyalta, amelyek már 1942-ben megjelentek magánjogunkban. Úgy tűnik (a jogintézmény tekintetében legalábbis) új időszámítás kezdődött a jogtudományban a Ptk.-val, és a magánjogászok által korábban kifejtett elméleti kérdések ma megválaszolatlanok.

Dolgozatomban próbáltam visszanyúlni korábbi hagyományainkhoz, mind a jogi norma tartalma, mind a nevezéktan tekintetében, jóllehet egyes terminus technikusokat eltérő módon használtam fel. Kiemelendőnek tartom azt is, hogy ezen intézményt a dologi jogi jellege ellenére annak kötelmi oldaláról közelítettem meg.

Összességében tehát a dolgozatom elején említett kérdést, hogy a magyar szabályozás és irodalom követi-e a német jog fejlődését, akként válaszolhatjuk meg, hogy a magyar jog a némethez hasonló elméleti és gyakorlati kérdésekre nem tér ki. A külföldi jogra tekintet nélkül sem törekszik az elhatárolásra, a fogalmak tisztázására.

Ezen kérdéstől függetlenül dolgozatom folyamán megállapítottam, hogy a magyar magánjog saját magához képest is le van maradva. A régi Ptk. előtti jogirodalom megadta az elhatárolásokat, olyan kérdéseket is tárgyal, amit a német és osztrák legfelső bírói fórumok is csak évtizedekkel később válaszoltak meg.

Irodalomjegyzék

1. BÍRÓ György – LENKOVICS Barnabás: Általános tanok, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010.
2. BÍRÓ György: Kötelmi jog, Novotni Kiadó, Miskolc, 2010.
3. BRÓSZ-PÓLAY: Római jog, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1974.
4. DITTRICH, Robert / TADES, Helmut: Das Allgemeine Bürgerliche Gesetzbuch, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 1999.
5. EBBING, F.: Bewegliche Sachen: Fund. In: Erman (szerk.): BGB Kommentar II. Auflage, Band II. Aschendorff Rechtsverlag, 2004.
6. FÖLDI-HAMZA: A római jog története és intézményei, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2011.
7. KOLOSVÁRY Bálint: Tulajdonjog (In: Magyar magánjog, Dologi jog, ötödik kötet. Főszerk: Dr. Szladits Károly), Grill Károly könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942.
8. KOZIOL/WELSER: Bürgerliches recht, Band 1, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Bécs, 2006.
9. KOZIOL, Helmut / BYDLINSKI, Peter / BOLLENBERGER, Raimund: ABGB, Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch Kommentar, 3. Auflage, Springer-Verlag, Bécs, 2010.
10. LÁNYI Bertalan: A tulajdonjog (In: Magyar Magánjog II, Dologi jog. Szerk: Dr. Fodor Ármin), Singer és Wolfner kiadása, Budapest, 1903.
11. MENYHÁRD Attila: Dologi jog, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2010.
12. MENYHÁRD Attila: Dologi jog. In: A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal (szerk: Vékás Lajos), CompLex Kiadó, Budapest, 2013.
13. MOLNÁR Imre, Jakab Éva: Római Jog, Szeged, 2012.
14. POKOL Béla: Társadalomtudományi trilógia, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2011.
15. POMEISL András: Egyéb kötelemlenkeletkeztető tények. In: Polgári jog, Kötelmi jog (szerk: Petrik Ferenc), HVG-ORAC, 2013.
16. RUMMEL, Peter: Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch, Band 1, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Bécs, 1990.
17. SINKU Pál: Vagyon elleni bűncselekmények. In: Büntetőjog II. Különös rész (Szerk: Busch Béla), Budapest, 2012.
18. STAUDINGER, Julius von: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen : Eigentum (Szerk: Karl-Heinz Gursky), Berlin. 2011.

19. SZLADITS Károly: A magyar magánjog vázlata, Első rész, Grill Károly Könyvkiadó vállalata, Budapest. 1933.
20. TÁRKÁNY SZÜCS Ernő: Magyar jogi népszokások. Akadémiai kiadó, Budapest, 2003.
21. TUOR / SCHNYDER / SCHMID: Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, Schulthess Polygraphischer Verlag Zürich, 11. Auflage, 1995.
22. VIEWEG/ WERNER: Sachenrecht, 3. Auflage, Carl Heymanns Verlag, 2007.
23. WESEL, Uwe: Geschichte des Rechts, Verlag C. H. Beck München, 2006.
24. A Polgári Törvénykönyv magyarázata (Szerk: Gellért György). KJK-KERSZÖV. Budapest. 2001.

Internetről:

<http://www.jogiforum.hu/forum/33/26538> (2014.09.01.)

Döntvényjegyzék

AG Hamburg, 16.03.1993 – 9C 1812/92

BGHZ 8, 130, 133

BGHZ 101, 186-193

BGHZ 103, 101 (BGH Urteil vom 20.01.1988 (VIII ZR 296/86))

BH2003.23.

BH1988.1

BH1965.12

Legfelsőbb Bíróság Pfv. I. 20 581/1995/8. sz.

LG Frankfurt NJW 1956, 874

LG Aachen MDR 1990, 245

LG Düsseldorf, 27.07.2012 - 15 O 103/11

ÖJZ 1991, 177

SZ 9/13

SZ XXXII/96

Jogszabályjegyzék

2013:CLXXIV. törvény a szomszédjogok és a tulajdonjog korlátainak különös szabályairól

2013:V törvény a Polgári Törvénykönyvről

2011. „április 25.” Alaptörvény

2009:CXX. tv. a Polgári Törvénykönyvről

2001: LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről

1959:IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről

1878:V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről

30/2011. (IX. 22.) BM rendelet

18/1960. (IV. 13.) Korm. rendelet a talált dolgok tekintetében követendő eljárásról

ABGB (Optk.) – Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch

ALR – Allgemeines Landrecht

BGB – Bürgerliches Gesetzbuch

EBG – Eisenbahnförderungsgesetz

SPG – Sicherheitspolizeigesetz

SzPtk – Szovjet Polgári Törvénykönyv

Treasure Act 1996

WaffenG – Waffengesetz

ZGB – Zivilgesetzbuch (der Schweiz)

Egyéb

Digesta

T/5949. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről